

Razvoj pigmalionskog muškarca i njegov suvremeni habitus: maskulinitet u političkoj propagandi

---

Bučić, Suzanna

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:670439>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-09**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Suzanna Bučić

**RAZVOJ PIGMALIONSKOG MUŠKARCA
I NJEGOV SUVREMENI HABITUS:
MASKULINITET U POLITIČKOJ
PROPAGANDI**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

**RAZVOJ PIGMALIONSKOG MUŠKARCA
I NJEGOVOV SUVREMENI HABITUS:
MASKULINITET U POLITIČKOJ
PROPAGANDI**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Nebojša Blanuša

Studentica: Suzanna Bučić

Zagreb, svibanj 2023.

Izjavljujem da sam diplomski rad „Razvoj pigmalionskog muškarca i njegov suvremeni habitus: Maskulinitet u političkoj propagandi“, koji sam predala na ocjenu mentoru izv. prof. dr. sc. Nebojši Blanuši, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu te da na temelju njega nisam stekla ECTS- bodove. Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16. – 19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Sažetak

Osnovna svrha istraživanja je prikazati sponu između definicije maskuliniteta i političke propagande. Toj sponi u radu dajemo naziv „pigmalionski muškarac“. Detaljnim proučavanjem ranog kolonijalizma u Indiji, nacističke Njemačke i Sjedinjenih Američkih Država 1940-ih i 1950-ih godina ukazujemo na problemski odnos kontinuiranog redefiniranja pojma maskuliniteta koji često nastaje, argumentirano, zbog utjecaja političke propagande. Tvrdimo da propaganda koristi pojam maskuliniteta kako bi promijenila određena ponašanja muške populacije svoje publike i putem njih ostvarila određene političke ciljeve. Ovo je problemski tekst kojim želimo čitateljevu pozornost skrenuti na opasnost fenomena kontinuiranog redefiniranja maskuliniteta.

Ključne riječi: pigmalionski muškarac, maskulinitet, rani kolonijalizam, nacistička Njemačka, SAD, propaganda, feminitet

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. MASKULINITET	3
2.1. Bourdieu o maskulinitetu	3
2.2. Antička Grčka	5
2.3. Toksični maskulinitet	6
2.4. Definicija maskuliniteta	7
2.5. Carevo novo ruho.....	9
2.6. Pigmalionski muškarac	12
3. KOLONIJALIZAM U INDIJI.....	15
3.1. Transformacija vrijednosti.....	15
3.2. Feminizirani babu	20
3.3. Zapadni maskulinitet.....	23
4. NACIZAM U NJEMAČKOJ	24
4.1. „Krvavi Walter“	24
4.2. Himmlerov plan reprodukcije.....	29
4.3. Njemački vojnik.....	31
5. SLOBODNO KAPITALISTIČKO DRUŠTVO U SAD-U	35
5.1. „Komunizam“ u Americi.....	35
5.2. „Vitalno središte“	39
5.3. Američki muškarac	45
6. OD KOLONIJALIZMA DO KAPITALISTIČKOG DRUŠTVA	47
6.1. Potreba za dominacijom	48
6.2. Suvremena Indija, Njemačka i SAD	50
6.3. Što ugrožava muškarce?.....	52
7. MASKULINITET U POLITIČKOJ PROPAGANDI	55
8. ZAKLJUČAK	59
LITERATURA.....	60
Internetske stranice	62

Popis ilustracija

Slika 1 Žene sjede pokraj hrpe pamuka	16
Slika 2 Industrija čaja: isplata plaće radnicima	16
Slika 3 Privatna slika SS Waltera Haucka iz ranih 1940-ih	24
Slika 4 Privatna slika SS Waltera Haucka kako gura svoje dijete u kolicima	25
Slika 5 Naslovna stranica NS- Frauenwarte, 5. svibnja 1940.	26
Slika 6 Freiheitsdenkmal (spomenik slobodi) Josepha Thoraka u Danzigu	28
Slika 7 Strip o „subverzivnoj“ prirodi komunističke „infiltracije“	35
Slika 8 Naslovnica antikomunističkog stripa, c. 1960.	37
Slika 9 Naslovnica časopisa TIME, 23. veljače 1948.	38
Slika 10 Naslovnica časopisa TIME, 17. rujna 1951.	38
Slika 11 Naslovnica časopisa TIME, 8. rujna 1961.	39
Slika 12 Vitalno središte	40
Slika 13 Theodore Roosevelt posjećuje njemačkog cara Wilhelma II.	42

1. UVOD

Način razmišljanja koji je usađen u nas, u školi i u ranom djetinjstvu, ne možemo lako napustiti. Izloženi smo vrijednostima koje ni sami ne razumijemo te se postavlja pitanje razmišljamo li uopće o njima. Ako i kada razmišljamo o njima, te vrijednosti nam formiraju određena stajališta.¹

Teška stvarnost i goruće nestrpljenje nukaju nas da što brže i što lakše nađemo odgovore na egzistencijalna pitanja našeg postojanja. Zašto smo upravo mi rođeni u određenom društvu, u specifičnom razdoblju? Koji je cilj našeg postojanja? I mnoga druga pitanja koja zahtijevaju složenije odgovore. Odgovori na takva pitanja nam možda nisu važna u kriznim situacijama, no u uobičajenom ozračju ekonomske i emocionalne stabilnosti² oni mogu postati svojstveni većini ljudskih bića.

Većina naših životnih filozofija javlja se u ranoj mladosti. Rijetki su pojedinci koji mogu tijekom života promijeniti duboko ukorijenjena stajališta, a još su rjeđi oni koji ih mijenjaju više puta. Upravo te različite životne filozofije mogu utjecati na razvitak određenih političkih stajališta. Unatoč činjenici da su politička stajališta svojstven dio našeg bića, biti politički ravnodušan karakteristika je mnogih ljudi. U trenutku kada se ljudima ruše životni ideali, politička ravnodušnost prerasta u politički entuzijazam. Politika je volja nuditi odgovore na još neodgovorena pitanja, naročito na egzistencijalna pitanja. Uz prethodno navedena egzistencijalna pitanja uvela bih još jedno, a to je što je maskulinitet. U ovom radu bavimo se prvenstveno maskulinitetom, kako se on definira i kako politička propaganda³ utječe na identitet i karakter muškarca.

Sugestivnost dobrog govora daje plod novim narativima. Ako je govornik sposoban prisvojiti jedan narativ, dajući mu naizgled kostur na kojem dalje može vješati varljivo sjajnu odjeću, on je već na putu ka uspješnom stvaranju propagande. Cilj rada je dokazati da se maskulinitet

---

¹ Vrijednosti često proizlaze iz našeg obrazovanja, kulture, religije, osobnog iskustva i društvenog okruženja. One oblikuju naše percepcije i pomažu nam odrediti što smatramo važnim, poželjnim i ispravnim te što odbacujemo kao nevažnim, nepoželjnim ili neispravnim. Primjerice, možemo podržati određenu političku stranku, a da nismo svjesni svih vrijednosti koje stoje iza te podrške. To su ukorijenjena uvjerenja kojih nismo uvijek svjesni.

² Emocionalna stabilnost se odnosi na sposobnost nošenja s raznim životnim situacijama, stresom i emocionalnim izazovima. Podložna je promjenama. Ona može varirati kod ljudi, neki prirodno imaju tendenciju biti emocionalno stabilni, dok su drugi skloniji fluktuacijama raspoloženja. Određeni faktori mogu utjecati na emocionalnu stabilnost: financijski stres, socijalne nejednakosti, tjelesno i mentalno zdravlje, društveni okruženje itd.

³ Propaganda je sustavno širenje informacija, ideja, mišljenja ili političkih stavova s ciljem manipuliranja ili utjecanja na javnost, obično s namjerom promicanja određenih interesa, ideologija i političkih ili društvenih agendi. Često koristi selektivno prezentiranje informacija, izobličavanje činjenica, emocionalne apele ili manipuliranje percepcijom ljudi kako bi se postigao željeni učinak.

koristi u dijalogu političkih propagandi kako bi se ostvarili konkretni politički ciljevi. S tim u vidu, u rad unosimo novi pojam pod nazivom „pigmalijski muškarac“. Svrha uvođenja pojma jest interpretacija muškog identiteta i njegovog neprestanog redefiniranja.

Fronta smjelost i emocionalne odsutnosti za neke je luđački čin suzbijanja pravog sebe, a za neke je odlika hrabrosti i duševne filantropije koja ide u korist društva. Koju ćemo „masku“ nositi danas uvelike ovisi o našem okruženju. Svakih par desetljeća društvo kolektivno uvodi, ali i prihvaća modne, estetske i društvene promjene. Stoga je važno u kontekstu ovog rada uvesti više vremenskih razdoblja kako bismo mogli što bolje razumjeti postojanje pigmalionskog muškarca. Koristeći se primjerima ranog kolonijalizma u Indiji, nacističke Njemačke i Sjedinjenih Američkih Država u 1940-im i 1950-im godinama, pokušat ćemo dočarati vitalnu ulogu maskuliniteta u izgradnji i provedbi određenih politika. Navedene države dijele jedan vitalni element, a to je element sukoba. U razdoblju ranog kolonijalizma predstojao je sukob između Indijaca i Britanaca. U nacističkoj Njemačkoj postoji sukob s više država, među kojima su najizraženija Engleska, SAD te Rusija. U slučaju SAD-a, naglasak je na hladnom ratu sa Sovjetskim Savezom. Sve tri države imaju široku paletu informacija na temelju kojih je moguće dublje istražiti maskulinitet. Navedene države su izabrane zbog njihove kulturne, religijske, povijesne te političke šarolikosti. Nakon zaranjanja u tri politička sistema i tri različita vremenska razdoblja, analizirat ćemo njihove sličnosti i različitosti te pokušati naći zajedničku sponu pod nazivnikom pigmalionski muškarac koji se krije iza velova maskuliniteta u političkoj propagandi.

Maskulinitet i politička propaganda teme su koje su zaintrigirale brojne autorice i autore diljem svijeta. Raznovrsne definicije i njihova kompleksnost inspiriraju novi doživljaj maskuliniteta. Zaključno, istražiti ćemo njegovu socijalnu relevantnost u bivšim, suvremenim, ali i budućim društvima.

2. MASKULINITET

Suvremena politika u razvijenim državama poput Amerike učestalo se bavi pitanjima identiteta pojedinaca i njihovom ulogom u društvu. Autori poput Francis Fukuyame i Douglas Murraya pišu knjige o fenomenu politike identiteta. Je li pojedinac važniji od društva ili je društvo važnije od pojedinca, ne postoji jasna demarkacija toga u suvremenom političkom diskursu. Zbog nejasnoća oko pojmova i zbog njihovog učestalog jednostranog shvaćanja, većina ljudi u razvijenim, ali i nerazvijenim državama pokušava svojem identitetu pridodati neko značenje. Potreba za preispitivanjem svoga identiteta možda je univerzalna, ali ne treba značiti i da ju aktivno prakticiramo. Korijen tog značenja mogu izvući iz svoje okoline, ali i iz medija, bila to televizija, knjige, novine. Svaki uspjeh i neuspjeh može biti rezultat vlastite nesposobnosti ili rezultat okoline. Neki će svjesno, a neki nesvjesno poistovjećivati svoj identitet sa svojim ekonomskim uspjehom ili neuspjehom. U tom slučaju sav teret uzdržavanja sebe i svojih bližnjih stavljaju na svoja fiktivna ramena. Neki će pak krivca nalaziti u svojoj državi.

Kako je propaganda povezana s pojedinčevim poimanjem svijeta i samih sebe? Umjetnost propagande leži u tome da je njezin uspjeh u trenutku njezine provedbe „golom oku nevidljiv, a njezin kasniji učinak prodoran. Svakoj propagandi treba određeni odmak vremena od početka njene primjene kako bi vidjeli je li uspješna ili neuspješna njena realizacija. Nadalje, nitko tko aktivno vrši propagandu neće javno reći drugima da pokušava propagandom nešto postići, upravo zato je njezin uspjeh u trenutku provedbe nevidljiv. Utjecaj propagande je pokrenut u trenutku njenog ulaska u arenu diskursa, odnosno, čin stvaranja propagande ima utjecaj i na same stvaraoce, bio on diskutabilno mali ili veliki. Svjesni smo da propaganda može biti usmjerena na cjelokupno društvo, no glavni zadatak ovog rada jest istražiti fenomen maskuliniteta i korištenje istog u svrhu ostvarivanja političkih ciljeva.

2.1. Bourdieu o maskulinitetu

Brojne autorice i autori ponudili su svoje definicije maskuliniteta. Poseban doprinos imao je francuski sociolog Pierre Bourdieu čija definicija maskuliniteta i danas odjekuje u mislima mnogih mladih, ali i starije populacije. Bourdieovo shvaćanje maskuliniteta u ovom radu ne izvodimo direktno iz njegovih spisa već iz Reeserovog i Seifertovog istraživanja⁴ o navedenom francuskom sociologu. Dakle, na temelju Reeserovog i Seifertovog rada, dolazimo do zaključka

---

⁴ Seifert L., Reeser T. (2003) *Oscillating Masculinities in Bourdieu's „La Domination masculine“*. The John Hopkins University Press, 43(3), str. 87-96.

da je Bourdieu maskulinitet definirao kroz prizmu heteroseksualnog spolnog odnosa.⁵ Tjelesnim izražajem dominacije, čin muškarčeve penetracije dokaz je maskuliniteta. Dok s podsmijehom gledamo, nama zabavne dokumentarce o životinjama, često možemo naići na akte dominacije, bile one po život opasne ili u svrhu prokreacije. Možemo li takav surov pogled na dominaciju primijeniti i na ljudski rod? Bourdieu je uvjeren da možemo. Stoga dolazimo do poimanja dominacije kao akta putem kojeg jedno biće koristi svoju fizički i mentalnu snagu, kako bi nadjačao svog oponenta. Biološki gledano, tijelo muškarca jest fizički jače u pravilu zbog fizičkih predispozicija dominira nad ženom. No, ako uvrstimo mentalne sposobnosti oba spola, uviđamo da situacija više nije tako jednostavna. Bourdieu nije razmišljao o takvoj vrsti jednakosti te je zaključio da su muškarci biološki predodređeni dominirati nad ženama.⁶ Reeser i Seifert u eseju izvlače zaključak da Bourdieu aktove dominacije smatra važnim za muški spol jer tim aktom pokušavaju zaštititi sebe od ranjivosti koju projiciraju na žene i žensko tijelo. Ukratko rečeno, maskulinitet se po ovom narativu temelji na dominaciji muškog spola nad ženskim.

Što se događa ako izuzmemo ulogu žene u ovom odnosu dominacije i promotrimo seksualni odnos između dva muškarca? Bourdieu ima odgovor. U odnosu između dva muškarca jedan uvijek dominira. Onaj koji u seksualnom odnosu penetrira dokazuje svoj maskulinitet, a onaj kojeg se penetrira svakim se potiskom feminizira i „emaskulira“.⁷ Koncept muškarca koji je emaskuliran je intrigantan, ideja kako drugi mogu odlučiti je li netko muškarac ili nije na temelju fiktivnih pravila mnogima nije upitna. U ovom radu odbacujemo taj koncept. Biti emaskuliran, čini se, koristi se kao još jedan sistem projekcije vlastitih nesigurnosti na druge. No, u cilju shvaćanja Bourdieua i kasnijih autora u radu, na kratko ćemo prihvatiti postojanje koncepta emaskuliranog muškarca. Bourdieu nije sam u ovoj percepciji maskuliniteta. Mnogi smatraju da je seksualnost glavna oznaka maskuliniteta. S time na umu, od koristi bi bilo osvrnuti se na stajališta naših predaka i mislioca iz antičke Grčke.

---

⁵ Ibid., str. 92.

⁶ Ibid., str. 93.

⁷ Ibid., str. 92.

2.2. Antička Grčka

Homoseksualnost u antičkoj Grčkoj je često asocirana s vojnicima, danas taj fenomen nazivamo pederastijom.⁸ Pederastija je bila dizajnirana s ciljem učenja mladih muškaraca socijalno-prikladnom ponašanju. To ne znači da je homoseksualni par bio anomalija, naprotiv, to je bila normalna pojava. Unatoč tome, postojali su društveni stereotipi koji su, argumentirat ćemo, i danas sveprisutni u obliku odnosa moći. Taj odnos se očituje u superiornosti jednog partnera nad drugim.

U antičkoj Grčkoj u odnosu između žene i muškarca, muškarac je superioran. U odnosu između dva muškarca, muškarac koji je stariji i koji je više društvenog statusa je superioran. No, u odnosu između dva muškarca istih godina i istog društvenog statusa jednak je odnos moći. Odnos moći između spolova, ali i odnos moći unutar spektra jednog spola važan je kako bismo mogli shvatiti što jest maskulinitet. Nicole Holmen na kraju svog rada o pederastiji u antičkoj Grčkoj upozorava čitatelja da ima na umu da ni današnja izvješća o odnosima među ljudima nisu uvijek reprezentativna za naše odnose u cjelini te da je sasvim moguće da idealan odnos opisan možda nije najčešće prakticiran oblik interakcije.⁹ U skladu s tim, na temelju podataka uvidamo da pojmovi „maskulinitet“ i „feminitet“ ne nose posebna značenja kao što nose u današnjem društvu. Ako upišemo u Google tražilicu „maskulinitet“, naići ćemo na tisuću akademskih radova, YouTube videa, amaterskih blogova i eseja koji svaki zauzimaju svoj stav o tome što jest maskulinitet i kakav on otisak ostavlja na društvo.

Ono što ipak možemo uočiti da je prisutno u antičkoj Grčkoj kao i u suvremenom društvu jest koncept dominacije jednog spola nad drugim. U pogledu odnosa između muškarca i žene, muškarac po „prirodi“, tj. zbog svoje biološke konstitucije zauzima dominantniji odnos moći. Dakle, slično Bourdieuovom stajalištu, muški spol biološki je predisponiran za dominaciju. No, je li maskulinitet uistinu baziran samo na biološkim aspektima ili je vođen čime drugim? U ovom radu odbacujemo koncept da je fizička snaga najvažniji element u ocjenjivanju nečijeg maskuliniteta. Fizička snaga, argumentiramo, jedan je od elemenata kojim se ocjenjuje nečiji maskulinitet, ali nije najvažniji element. Naprotiv, polazimo od ideje da je maskulinitet prvenstveno društveni konstrukt i time se odmičemo od stajališta poput Bourdieuovog.

---

⁸ Inquiries Journal (2010) *Examining Greek Pederastic Relationships*. Dostupno s: <http://www.inquiriesjournal.com/articles/175/examining-greek-pederastic-relationships> (Pristupljeno: 11.11.2022.)

⁹ Ibid.

2.3. Toksični maskulinitet

Kao društveni konstrukt, definicija maskuliniteta je krhka. Maskulinitet se redefinira od samih početaka ljudske civilizacije. Esencijalna viđenja spolova su još uvijek popularna, ali sve češće pod povećalom, naročito u razvijenim društvima. Povjesničari i antropolozi pokazali su da ne postoji jedan obrazac maskuliniteta koji se može pronaći svugdje, različite kulture i različita razdoblja drugačije konstruiraju maskulinitet.¹⁰ U suvremenom dijalogu učestalo se koristi termin „toksični maskulinitet“. Bryant W. Sculos nudi definiciju toksičnog maskuliniteta koju je vrijedno promotriti. „Toksični maskulinitet“ se koristi kako bi se okarakterizirao niz labavo međusobno povezanih zbirki normi, uvjerenja i ponašanja povezanih s maskulinitetom koja su štetna za žene, muškarce, djecu i šire društvo.¹¹ Ostavljajući na stranu raspravu o biološkom ili društveno-konstruiranom karakteru tih normi, uvjerenja i ponašanja, što nije nevažna rasprava, korištenje izraza „toksično“ izražava štetnost prakse i diskursa koji čine ovaj pojam maskuliniteta.¹² Norme, uvjerenja i ponašanja često povezani s toksičnim maskulinitetom uključuju: hiper-kompetitivnost, individualističku samodostatnost (često do točke izolacije danas, i češće u danima prije interneta, u parohijalnom patrijarhalnom smislu muške uloge kao hranitelja i autokrata obitelji), sklonost ili veličanje nasilja (stvarnog ili digitalnog, usmjerenog prema ljudima ili bilo kakvim živim ili neživim stvarima), šovinizam (paternalizam prema ženama), seksizam (superiornost muškaraca), mizoginiju (mržnja prema ženama), krute koncepcije spolnog/rodnog identiteta i uloge, heteronormativnost (vjerovanje u prirodnost i superiornost heteroseksualnost i cisrodnost), (seksualnu) objektivizaciju i infantilizaciju žena (tretiranje žena kao nezrelih, bez svijesti ili slobode odlučivanja i želja)... kad ljudi govore o toksičnom maskulinitetu, ovo je obično ono što misle.¹³ Toksični maskulinitet kao koncept je dvojben. Formirati zajedničku definiciju maskuliniteta izazovan je zadatak sam po sebi, koji se dodatno komplicira uvođenjem termina „toksični maskulinitet“.

U ovom radu odbacujemo toksični maskulinitet kao koncept jer ono što je toksično je, u pravilu, subjektivno. Tko odlučuje jeste li vi toksični ili ne? I ako većina odluči da jeste, što to uopće znači? Postoji razni radovi o toksičnom maskulinitetu. Za neke je toksično kada muškarac želi biti dominantan nad ženom, za neke je muškarac toksičan kada želi biti dominantan nad ženama i muškarcima, neke je termin razljutio i tvrde da mora postojati i toksični feminitet. U ovom

---

¹⁰ Connell, W. (2001) *Understanding men: Gender sociology and the New International Research on Masculinities*. Social Thought and Research, 24(1/2), str. 16.

¹¹ Sculos, W. (2017) Who's Afraid of 'Toxic Masculinity?'. Class, Race and Corporate Power- FIU Digital Commons, 5(2), str. 4.

¹² Ibid.

¹³ Ibid.

radu ne polazimo od ideje da je ijedan spol inherentno toksičan. On je društveni konstrukt kojim se odlučujemo opisati ponašanja koja su subjektivno problematična. Stoga nije koristan dodatak ovom radu, naprotiv, njegovo nedorečeno korištenje samo bi zbunilo čitatelje.

2.4. Definicija maskuliniteta

Kako onda suvremeni diskurs definira maskulinitet? Muški spol preuzeo je ulogu prosvjećivanja ljudske rase definiranjem termina maskuliniteta i feminiteta. Rezultate njihovog rada možemo danas iščitati u mnogim enciklopedijama. The Living Webster Enciklopedija¹⁴ iz 1975. godine nudi nam ovu definiciju za maskulinitet: „Muškog spola; nije žensko; jak; robustan; snažan; muževan; iz perspektive žena, grub, odvažan, muškobanjast“. „Mukotrpan rad“ koji je stavljen u stvaranje definicije maskuliniteta možda nije doživio jednaku slavu u procesu definiranja feminiteta, a koja glasi: „Odnosi se na ženu ili ženski spol; posjedovanje kvaliteta koje se obično pripisuju ženi; nježnost; ženstvenost; nedostatak muževnih karakteristika; ženskasta“. Uzmimo u obzir suvremene trendove ne-čitanja enciklopedija te upijanja i prihvaćanja definicija koje pronalazimo na društvenim mrežama i dolazimo do novih saznanja.

Ako pitamo današnju političku ljevicu, moramo razlikovati spol i rod. Ako se osoba osjeća kao muško, ona jest muško. Jednako tome, ako se osoba osjeća kao žensko, ona jest žensko. Matt Walsh, američki je politički komentator koji je u lipnju 2022. godine izbacio dokumentarac „Što je žena?“. Walsh odbacuje vrijednosti i definicije koje ljevica nudi i postavlja naizgled kontroverzno pitanje. Iako Matt Walsh nije figura koja izaziva veliki interes u akademskoj zajednici, njegov dokumentarac je zaintrigirao mnoge gledatelje i postigao veliku popularnost. Na poznatoj stranici IMDb¹⁵ dokumentarac je ostvario rezultat 8,4/10. S nesposobnošću ljevice u konkretnom definiranju žene otvorena su vrata brojnim kritikama. Ne znamo kakvoj se reakciji Walsh nadao, ali nama kao gledateljima pitanje „što je žena“ djeluje intrigantno. U dokumentarcu različiti ljudi nude razne definicije, ponekad potpuno nedorečene ili zbunjujuće, čime cijeli koncept termina „žena“ postaje enigma. Dokumentarac u prvi plan radnje stavlja feminitet, ali ga pokušava definirati kroz maskulinitet. Takav način definiranja nije netočan, ali pretjerano naglašavanje jednog pojma u odnosu na drugi nije konstruktivnog sadržaja. Na kraju dokumentarca Matt Walsh dolazi do spoznaje da je žena osoba ženskog spola koja prihvaća

---

¹⁴ Kellerman, F. (1975) *The Living Webster Encyclopedic Dictionary of the English Language*. United States of America: Delair Publishing Company, str. 359. i 589.

¹⁵ IMDb, (2022). *What is a Woman?* Dostupno s: <https://www.imdb.com/title/tt20256528/> (pristupljeno 16.01.2023.)

svoju društvenu ulogu majke i žene. Njezin primarni fokus je njezina obitelj, a njezina biološka konstitucija joj nalaže da ulogu hranitelja obitelji ona prepušta svome mužu. Muž pritom odbacuje feminitet jer tu ulogu već netko utjelovljuje, njegova žena.

Matt Walsh nije ni osobito dobar govornik niti je dokumentarac od izričite kvalitete, ali njegovo izazivanje legitimnosti suvremenih definicija mnoge intrigira jer one nisu definicije već apstraktna stajališta različitih zajednica gdje se svaka bori za prevlast. S taštinom možemo gledati na obične laike i njihove definicije maskuliniteta i feminiteta, ali i definicije poznatih ličnosti kao što su Pierre Bourdieu, Susan Sontag ili pak Thomas Kühne. Njihove definicije nisu istoznačne i može se argumentirati da su nedostatne jer ako ih predstavimo trima različitim zajednicama, svaka će imati vlastito poimanje termina. Diskursi feminiteta i maskuliniteta neizbježno su ovisni jedan o drugome, no to ne znači da su neuvjerljiva objašnjenja prihvatljiva. Nakon čitanja „intrigantnih“ definicija maskuliniteta različitih autora poput Jeane Jorgensen, Rose Løvgren, David Collinson i Jeff Hearn, Niels Sampath te Monice Martinez, uviđamo da samo naglašavanje suprotnosti spola nije dovoljan označitelj pojma. Dosadašnje definicije maskuliniteta se u pravi oslanjaju na nepostojanje feminiteta unutar maskuliniteta i na dokazivanje dominacije jednog spola nad drugim. Stoga je potrebno uvesti detaljniju i precizniju definiciju maskuliniteta. Kao što smo ustanovili, ovdje se ne radi o striktno biološkim razlikama, već je u pitanju sinteza bioloških, kulturnih i društvenih uvjetovanja i očekivanja koja se svakih par desetljeća mijenjaju.

S time u vidu, maskulinitet je društveni konstrukt koji se odnosi na osobine, ponašanja i karakteristike koje se tipično vežu uz muški spol. Te osobine i ponašanja mogu uključivati snagu, kompetitivnost, hrabrost, dominaciju i asertivnost itd. U ovom radu navest ćemo sedam elemenata maskuliniteta koji će nam jasnije objasniti značenje samog termina: fizička snaga i izdržljivost, emocionalna kontrola, samopouzdanje i dominacija, neovisnost, natjecateljski duh, seksualna moć te hrabrost i sklonost riziku.

Od muškog spola očekujemo da budu fizički jaki i da su sposobni izvršiti zahtjevne fizičke zadatke, to se odnosi na prvi element maskuliniteta, fizičku snagu i izdržljivost. Drugi element emocionalne kontrole je možda najpoznatiji element u suvremenom dijalogu. On podrazumijeva očekivanje da će muškarci potisnuti svoje emocije, od muškaraca se očekuje emocionalna kontrola čak i u teškim situacijama. Treći element, samopouzdanje i dominacija, predstavlja očekivanje da muškarci moraju biti samopouzdana i da u društvenim i profesionalnim situacijama znaju preuzeti kontrolu. Četvrti element, neovisnost, predstavlja očekivanje da će muškarci biti samostalni, oni ne bi trebali ovisiti o drugima za praktičnu i emocionalnu podršku. Peti element se odnosi na natjecateljski duh. Muškarce se u ranoj

mladosti potiče da budu natjecateljski nastrojeni, oni bi trebali težiti uspjehu u svojem profesionalnom, ali i osobnom životu. Šesti element, seksualna moć, odnosi se na očekivanje da su muškarci seksualno iskusni i samopouzđani u svoje seksualne sposobnosti. Sedmi i posljednji element odnosi se na hrabrost i sklonost riziku. Od muškaraca očekujemo da su hrabri i da preuzimaju rizike, naročito u opasnim situacijama.

Kako bi bilo lakše shvatiti definiciju, maskulinitet će biti konkretnije opisan svođenjem na tri temeljne točke: fizička moć, karijerna sigurnost i odnos naspram žena. Tri elementa koja se međusobno nadopunjavaju unutar patrijarhalne paradigme ostvaruju svoj vrhunac u sudbinskom pitanju što jest maskulinitet. Cilj je pobliže objasniti sam termin kroz tri konkretna primjera: rani kolonijalizam u Indiji, nacistička Njemačka i SAD u 1940-im i 1950-im godinama. Svaka točka definicije maskuliniteta sastavnica je više elemenata. Fizička moć u sebi sadrži elemente fizičke snage i izdržljivosti. Karijerna sigurnost sadrži u sebi element natjecateljskog duha, element hrabrosti i sklonost riziku te element samopouzđanja i dominacije. Odnos naspram žena sadrži preostale elemente, emocionalnu kontrolu, neovisnost te seksualnu moć.

2.5. Carevo novo ruho

Mnogi muškarci ne prepoznaju da je njihovo svakodnevno ponašanje odraz muške moći i muškog identiteta. Istovremeno, muški identitet se eksplicitno i implicitno podrazumijeva, ali o njemu se ne govori i, argumentirano, on se zanemaruje. Od 1960. sve češće se priča i piše o feminitetu, koji se pretežito definira kroz maskulinitet. K tome, maskulinitet se podrazumijeva, a feminitet se preispituje.

Adam i Eva predstavljaju jednu od najstarijih simbolika feminiteta i maskuliniteta. Carol Gilligan¹⁶ navodi kako muškarac, Adam, upada u nevolje zbog žene, Eve koja je ubrala zabranjeno voće sa stabla. Zabranjeni čin žene definira se kao devijantan, dok je muškarčevo nečinjenje prikazano kao razumno i suzdržano. Žena je ta koja svojim ponašanjem izaziva promjene kod muškarca.

Freud 1897. prvi put iznosi svoju ideju o psiho-seksualnom razvoju muške djece uvodeći termin „Edipov kompleks“.¹⁷ Freud je povezo maskulinitet s razvojem super ega koji je dio psihe koji predstavlja društvene i moralne standarde. Edipov kompleks je psihološki koncept koji sugerira

---

¹⁶ Gilligan, C. (1993) *In a different voice: Psychological Theory and Women's Development*. 38. izdanje United States of America: Harvard University Press, str. 6.

¹⁷ Freud, S. (1955) *The Interpretation of Dreams*. United States of America: Basic Books, str. 18.

da dječaci razvijaju seksualnu želju za svojom majkom. K tome, oni razvijaju natjecateljski duh naspram oca, gdje se natječu za majčinu pažnju. Freud je vjerovao da taj sukob može dovesti do razvoja maskuliniteta, ali i osjećaja kastracije u budućim vezama. Freud također povezuje maskulinitet s agresijom i željom za moći koju onda pripisuje ljudskom instinktu za destrukcijom. Vjerovao je da muškarci imaju prirodnu sklonost prema agresiji koja je povezana s njihovim seksualnim nagonom i željom za dominacijom. Ispitavši mušku djecu, Freud se okrenuo kasnije i na ispitivanje ženske djece gdje je uvidio razlike u odnosu između majke i kćeri.¹⁸ Freud je smatrao kako je razlika u razvoju žena i muškaraca u ranom djetinjstvu, odgovorna za ono što je on smatrao kao mentalni neuspjeh kod žena. Mentalni neuspjeh je „podrazumijevao“ nemogućnost donošenja odluka koje nisu vođene emocijama. Ženki super ego je kompromitiran, žena nije sposobna biti neovisna o svom emocionalnom „podrijetlu“ kao što to muškarac jest, odnosno od kojeg se to i zahtijeva i očekuje. Muškarac mora dokazati svojim ponašanjem maskulinitet, on mora biti suzdržan, on mora biti hrabar, on se mora brinuti o ženi i djeci. Tendencija da se muški identitet prikaže kao superioran, u praksi se odražava putem intelekta, religioznosti, fizičke snage te preko njihove sposobnosti zavođenja žena. Muškarci su često ujedinjeni, iako ne nužno svjesno, dominantnom seksualnošću, nasiljem i potencijalnim nasiljem, društvenim i ekonomskim privilegijama, političkom moći, zajedničkim brigama i interesima te kulturno utemeljenim vrijednostima.¹⁹ Međutim, muška vokalnost,²⁰ kao i ženska, daleko je od homogenosti. Muškarac, ali i žena, konstrukt je bioloških, psiholoških i društvenih iskustava. Pogrešno je muški rod stereotipizirati i pripisati mu jednodimenzionalnost. Nažalost, suvremeni narativ o maskulinitetu upravo zahtijeva pretjeranu svestranost. U želji da bude svestran, muškarac žrtvuje svoj psihološki mir i njegovo samopouzdanje pada. On nije sposoban udovoljiti svim idealima koje društvo postavlja. Sa svakim opipljivim neuspjehom, želja za uspjehom postaje nužnija i time često iracionalna. U takvim trenucima pojedinci se okreću figurama kao što su Jordan Peterson ili Andrew Tate koji se čine kao da drže sve „odgovore svijeta“.

Jordan Peterson temelji svoj legitimitet na činjenici da je profesor psihologije s uspješnom karijerom iza sebe. Peterson se u jeku pandemije bolesti COVID-19 počeo baviti pitanjem maskuliniteta i njegovim „žrtvama“, mladim muškarcima. Brojni intervjui i kratke debate preko

---

¹⁸ Gilligan, C. (1993) Op. cit, str. 8.

¹⁹ Collinson, D. i Hearn, J. (1994) Naming Men as Men: Implications for Work, Organization and Management. Basil Blackwell Ltd, 1(1), str. 11.

²⁰ Muška vokalnost podrazumijeva stil komunikacije koji uključuje određene obrasce i karakteristike koje se često mogu iščitati kod muškog spola, primjerice manje izražavanje emocionalnosti i/ili direktnost. Važno je napomenuti da ovi obrasci nisu univerzalni za sve muškarce i da postoje varijacije među pojedincima.

interneta dali su priliku Petersonu da svoje motrište o „žrtvama suvremenog društva“²¹ izbavi iz njihove fiktivne borbe protiv samih sebe. Navodno, muškarci danas nisu dovoljno mentalno jaki. Peterson često zauzima anti-feministički stav u svojim razgovorima s mladim muškarcima kako bi problematizirao opresiju muškaraca u današnjem društvu. Suvremeno društvo ne dozvoljava muškarcima da se ponašaju kao muškarci i zato je potrebno vratiti stare vrijednosti.²² Petersonu se možda ovaj rad ne bi sviđao, ali u samoj srži njegovih ideja uočavamo misao: maskulinitet se koristi kako bi se određeni politički ciljevi ostvarili. Razilaženje dolazi uslijed činjenice kako Peterson krivca nalazi u samom društvu, ponajviše u ženama, a mi u ovom radu krivca nalazimo u provoditeljima propagande, primarno moćnim pojedincima. Slično Petersonu, ali uz manje suvislosti, Andrew Tate krivca nalazi u ženama.²³ Moramo se onda zapitati koje su to tradicionalne vrijednosti kojima se muškarci navodno moraju okrenuti?

Maskulinitet u sferi tradicionalnih vrijednosti svoj vrhunac doživljava u ispunjenju uloge dobrog muža i dobrog oca. No, što znači biti dobar muž? Morreall i Swart navode par karakteristika dobrog muža, a koje su se prenijele iz kolonijalističkog viđenja tradicionalnog muškarca i njegove uloge u obitelji, u današnju sferu vrijednosti. Dobar muž brine o svojoj obitelji, on obrazuje svoju djecu i plaća njihovu školarinu, njegova žena se ne skiće okolo, ali on može imati više žena i cilj mu je imati što više djece.²⁴ Prijateljski je nastrojen prema drugima, pomaže onima kojima je potrebna pomoć i daje im dobre savjete, on je velikodušan i ne svađa se te poštuje samog sebe.²⁵ Važno je napomenuti da tradicionalna očekivanja o tome kako se muškarci trebaju ponašati nisu univerzalna ni fiksna. Rodne uloge i očekivanja se mijenjaju te mnogi danas odbacuju tradicionalne predodžbe o maskulinitetu u korist fluidnijih i raznolikijih percepcija rodnog identiteta.

Tko je dominantniji u odnosu gdje su partneri istog spola? Kako se odlučuje tko je hranitelj? Jesu li oba partnera suzdržana od emocionalnih izljeva?

Ako pobliže promotrimo povijesna razdoblja unutar kojih su te tradicionalne vrijednosti imale najveći uspjeh, možemo li se „složiti“ da je ponekad potrebno agresivno ponašanje kako bi se dokazao maskulinitet? Koje agresivno ponašanje je „poželjno“? Ošamariti ženu i pokazati joj

---

²¹ YouTube (2022) *The Current Crisis of Masculinity*. Dostupno s:

<https://www.youtube.com/watch?v=vIt9SgruM9s> (Pristupljeno: 4. listopada 2022.)

²² YouTube (2019) *Jordan Peterson: „There was plenty of motivation to take me out. It just didnt work.*

Dostupno s: <https://www.youtube.com/watch?v=yZYQpge1W5s&t=2608s> (Pristupljeno: 6. listopada 2022.)

²³ YouTube (2022) *Andrew Tate vs Piers Morgan*. Dostupno s:

<https://www.youtube.com/watch?v=VGWGCESPltM> (Pristupljeno: 7. prosinca 2022.)

²⁴ Morrell, R. i Swart, S. (2005) *Handbook of Studies on Men & Masculinities, Chapter 6 Men in the Third World: Postcolonial Perspectives on Masculinity*. New York: SAGE Publications, str. 103.

²⁵ Ibid.

gdje joj je „mjesto“ ili, udariti drugog muškarca jer je doveo u pitanje „moj“ maskulinitet. Ako idemo korak dalje, što je s percepcijom mentalnih bolesti i povijesnom percepcijom da su one znak slabosti karaktera? Peterson i Tate u svojoj težnji k „spasenju“ muškog spola, potencijalno čine više štete nego koristi.

Ako Peterson i Tate uspiju uvjeriti dovoljan broj muškaraca i žena, imaju priliku održati svoju popularnost. Kako bi to isto bilo moguće, moraju zvučati primamljivo većem broju ljudi, a ne samo specifičnoj skupini obožavatelja. Oni moraju biti sposobni svesti maskulinitet na par točaka, a ne na apstraktnu definiciju koja ne može opstati bez tradicionalnih vrijednosti iz prošlog stoljeća. Maskulinitet je samo pojam kojem ljudi daju značenje. Što je to značenje kompleksnije, to je teže širu masu uvjeriti u njegovu superiornost naspram drugih definicija.

Problem onda s maskulinitetom nije sam maskulinitet, već kako se on konstruira i na što je usredotočen. Maskulinitet može biti konstruiran na način da potiče muškarce sudjelovati u aktivnostima kao što su agresivnost, opijanje i rizično ponašanje.²⁶ Maskulinitet može biti konstruiran na način da potiče muškarce otvoreno pričati o svojim emocijama, da ne zauzimaju strogu ulogu hranitelja u obitelji, već gledaju na svojeg partnera ili partnericu kao jednake te da unatoč fizičkim sposobnostima, svoj maskulinitet ne temelje na usporedbi s drugima. Maskulinitet stoga nije pozitivan ni negativan, on je proizvod svoje suvremene okoline i društva.

2.6. Pigmalionski muškarac

Psihologija nam pruža neiscrpan izvor novih teorija i razna razumijevanja ljudskog ponašanja. Jedan od njezinih koncepata jest fenomen pigmalionovskog efekta, također poznat pod nazivom Rosenthalov efekt. Pigmalionovski efekt odnosi se na fenomen gdje očekivanja vode do samoispunjavajućeg proročanstva. Kada osobama dajemo pozitivna očekivanja o njihovim sposobnostima, one imaju tendenciju biti bolji. Jednako vrijedi i obrnuto kada su u pitanju negativna očekivanja. Pojam pigmalionovski efekt osmislili su Robert Rosenthal i Lenore Jacobson 1968. godina nakon eksperimenta u kojem su učiteljima osnovnih škola rekli da od određenih učenika očekuju akademski uspjeh na temelju lažnih rezultata ispita. Posljedično, ta skupina učenika je pokazala značajan napredak. Pigmalionovski efekt nije sveden samo na obrazovne institucije, on je primjenjiv u svakom aspektu našeg oblikovanja, bilo to u sportu, na radnom mjestu, našem privatnom životu. Osnovna ideja pigmalionovskog efekta je da ističe

---

²⁶ Prianti, D. (2019) *The Identity Politics of Masculinity as a Colonial Legacy*. Journal of Intercultural Studies, 40(6), str. 700.-716.

važnu ulogu očekivanja u oblikovanju našeg uspjeha ili neuspjeha. Slično Thomasovom teoremu,²⁷ ako ljudi vjeruju da nešto postoji, tada će se ponašati kao da to postoji, Pigmalionov efekt utjelovljuje ideju da će pojedinac promijeniti svoje ponašanje prema očekivanjima drugih o tome kako bi se trebao ponašati, bio on toga svjestan ili ne.

Pigmalionski muškarac je muškarac koji zbog stavova i očekivanja u svojoj zajednici svjesno ili nesvjesno mijenja svoje ponašanje s ciljem uklapanja u novu definiciju maskuliniteta. Tu definiciju, argumentiramo, provodi politička propaganda s ciljem ostvarivanja političkih ciljeva. Važno je naglasiti da ljudi ne mijenjaju svoje ponašanje isključivo zbog propagande. Ljudsko ponašanje je složen proces, rezultat mnogih čimbenika. Propaganda može biti jedan od čimbenika, ali nije jedini. Ipak, u kontekstu ovoga rada, ona je najvažniji čimbenik. Muškarci, kao i žene, ponekad prilagođavaju svoja ponašanja kako bi se uklopili u neko društvo, ali specifičnost pigmalionskog muškarca leži u činjenici da on mijenja svoje ponašanje zbog same percepcije maskuliniteta. On mijenja svoje ponašanje na temelju fiktivne ideje njegovog bivstva. On propituje nova očekivanja i odlučuje hoće li ih prihvatiti, ovisno o činjenici hoće li ta nova očekivanja njemu nešto novo donijeti u životu, nešto korisno. Svi ljudi, bez obzira na spol, mogu biti podložni propagandi. Nije svatko podložan istim utjecajima niti reagira na isti način. Neke osobe mogu biti otvorenije za promjene i prilagodbe, dok druge mogu zadržati svoje stavove i ponašanja, bez obzira na društvena očekivanja. Nije svaki muškarac pigmalionski muškarac. Zadatak propagande je stoga ponuditi definiciju maskuliniteta koja svjesno ili nesvjesno pobuđuje pristanak njezine publike. Nadalje, tu je i potrebno razlikovati utjecaj muškog i ženskog spola u političkom životu. U patrijarhalnom društvu, efikasnije je propagandu usmjeriti prema onom spolu koji još uvijek u većem postotku dominira.

Postoje razni razlozi zašto muškarci prihvaćaju definicije maskuliniteta. Maskulinitet je, kao što smo ustanovili, društveni konstrukt čija se definicija uvelike temelji na biološkim razlikama muškog i ženskog spola. U prethodno navedenim elementima maskuliniteta često je spominjana riječ „očekivanje“, upravo je značenje te riječi jedan od razloga zašto muškarci osjećaju pritisak prilagoditi se definiciji. U tom slučaju pričamo o društvenom pritisku koji ima više izvora, obitelj, prijatelji i poznanici, mediji i propaganda. Pritisak koji muškarci osjećaju pritom ne treba uroditi negativnim osjećajem. Neki taj pritisak ne doživljavaju kao nametanje ili prijetnju, već vjeruju da im pomaže kako bi unaprijedili svoj standard života, bilo to u poslovnoj ili privatnoj sferi njihovog života. Za neke su očekivanja pozitivna jer ih potiču na ostvarivanje

---

²⁷ Merton, K. (1995) *The Thomas Theorem and the Matthew Effect*. *Social Forces*, 74(2), str. 380.

nekih ciljeva za koje oni smatraju da su važni. S druge strane, postoje muškarci koji se prilagođavaju jer se boje. Boje se da će biti izopćeni ili odbačeni od strane društva.

U ovom radu uveli smo definiciju maskuliniteta putem koje pokušavamo utvrditi pigmalionskog muškarca, ali to ne znači da će percepcija svakog muškarca o maskulinitetu i njegovom značenju biti jednaka. Neki prihvaćaju neke definicije maskuliniteta, a druge odbacuju. Neki pak sami redefinišu maskulinitet novim shvaćanjima i onda se vode tim shvaćanjem maskuliniteta. Neki uopće ne razmišljaju o tome što jest maskulinitet i nesvjesno se vode suhoparnim frazama. Ono što je nama važno u ovom radu jest saznanje da promjena ponašanja na temelju definicija maskuliniteta nastaje kao plod političke propagande, ali o tome govorimo kasnije u radu nakon analize Indije, Njemačke i Sjedinjenih Američkih Država.

Tko je onda pigmalionski muškarac? Pigmalionski muškarac jest muškarac koji se nalazi u svakome razdoblju i u svim dijelovima svijeta. Dosadašnja literatura ne istražuje iscrpno važnost promjene ponašanja muškog spola pod utjecajem propagande. Autori kao što su Susan Sontag i Ashis Nandy pišu o propagandi i maskulinitetu, ali ne rade uzročno-posljedičnu vezu između dva pojma. Zbog toga je bitno uvesti termin kao što je pigmalionski muškarac kako bismo mogli argumentirati promjenu ponašanja kod muškog spola pod utjecajem propagande. Prolaskom vremena, naše pamćenje nužno će se rekonstituirati. Pamćenje nije vjerodostojan izvor ničije svijesti. Nadalje, ničiju svijest nije moguće dokazati. Svaki podražaj doživljavamo interno. Svaku misao ne izgovaramo, a ono što namjeravamo naglas podijeliti s okolinom revidiramo. Možemo li onda dokazati postojanje pigmalionskih muškaraca u konkretnim brojkama? Nažalost, ne. Nešto što je svjesno ili nesvjesno nije dokazivo, naročito ne u brojkama koje bi ovakvo istraživanje zahtijevalo. Ono što možemo pokušati dokazati jest promjenu ponašanja i promjenu u percepciji maskuliniteta u konkretnim povijesnim događajima, s naglaskom na razdoblja sukoba te razdoblja koja prethode nekom sukobu. Politička propaganda koristi se maskulinitetom kako bi stvorila pigmalionskog muškarca koji će onda pridonijeti ostvarivanju političkih ciljeva nekog društva. Ovu tezu pokušat ćemo dokazati putem primjera Indije, Njemačke te Sjedinjenih Američkih Država.

3. KOLONIJALIZAM U INDIJI

Kolonijalizam se u pravilu identificira kao politički sistem koji ima dva cilja, političku i ekonomsku nadmoć nad tuđim teritorijem. Neki kolonizatori, poput Japana u Mandžuriji, nisu kolonizacijom uspjeli postići ekonomski uspjeh, ali je njihovo bivanje na tom teritoriju ostavilo psihološki efekt na stanovništvo. Taj psihološki efekt je svojstven za ovaj rad jer nam govori o dugoročnim ukorijenjenim socijalnim implikacijama koji utječu i na kolonizirane i na kolonizatore. Kroz primjer Indijaca i Britanaca ukazat ćemo na te implikacije. Postavljanje ekonomskih i političkih ograničenja na kolonizirane je taktika kojom se oni postupno dehumaniziraju. Racionalizacijom ekonomske i obrazovne, time i političke, superiornosti, postavljaju se psihološka i socijalna ograničenja. Ekonomija i politika jedne države je promjenjiva, ali sami građani nisu. Ako su građani dehumanizirani, oni su nejednaki onima koji su ekonomski i politički superiorni. Postavljen je nepremostiv most. Što duže taj odnos moći postoji, to ga je teže napustiti. No, moramo postaviti pitanje kako dolazi do takvog odnosa vlasti? Prije dolaska Britanaca u Indiju postojali su vlastodršci i prinčevi diljem Indije. Postojali su red i kultura na temelju kojih je tadašnje društvo egzistiralo. Kako bi se ta kultura i red izmijenili, bio je potreban efektivan narativ putem kojeg bi se državljane Indije uvjerilo da je tadašnji sustav manjkav te da je onaj koji uvode Britanci superioran.

3.1. Transformacija vrijednosti

Ashis Nandy, indijski povjesničar, argumentira da je kolonijalna ideologija u britanskoj Indiji bila realizirana putem kulturalnog značenja dviju fundamentalnih kategorija institucionalne diskriminacije, spol i godine.²⁸ U samim počecima britanske vlasti i njihove političke dominacije, 1757. – 1830. godine, spol i godine nisu bile vidljivi faktori. Većina Britanaca u Indiji živjela je kao Indijci doma i na poslu, nosila je indijske nošnje i prakticirala indijske običaje i vjerske obrede.²⁹ Misionarska aktivnost u Indiji je bila još uvijek zabranjena. Indijski zakoni dominirali su sudnicama, a obrazovni sustav je bio indijski. Početak britanskog interesa za Indijom započinje poslovanjem East India Companyja.³⁰ Cilj nije bio vladati Indijom, nego

---

²⁸ Nandy, A. (1983) *The Intimate Enemy: Loss and Recovery of Self under Colonialism*. Delhi: Oxford University Press, str. 4.

²⁹ Ibid.

³⁰ East India Company (EIC) bila je britanska trgovačka kompanija osnovana 1600. godine s ciljem trgovanja s Istočnom Indijom. U 17. i 18. stoljeću EIC je uspostavio prisutnost u Indiji. S vremenom je postao dominantna sila na potkontinentu. U početku je EIC uspostavio trgovačke postaje duž indijske obale, bavio se trgovinom indijskog tekstila, začina i druge robe.

zaraditi novce. Problem nastaje u činjenici da je način stvaranja profita bio upitan, jer je ponašanje Britanaca bilo odviše okrutno u toj ekonomskoj „transakciji“.³¹

Slika 1 Žene sjede pokraj hrpe pamuka, odvajaju sjeme od vlakana, a promatra ih europsko osoblje

Izvor: British Library (<https://imagesonline.bl.uk/asset/25619/>)

Slika 2 Industrija čaja: isplata plaće radnicima. Europljanin sjedi za stolom s radnicima poredanim sa svake strane

Izvor: British Library (<https://imagesonline.bl.uk/asset/162053/>)

³¹ Sethia, T. (1996) *The Rise of the Jute Manufacturing Industry in Colonial India: A Global Perspective*. Journal of World History, 7(1), str. 83.-85.

U trenutku kada se srednja klasa Indijaca miješa s Britancima i otkriva britanski duh evangeliziranja putem obrazovanja, odnos moći se mijenja. Nandy smatra da nakon 1830. počinje proces britanske kolonizacije. U ovom radu ćemo proučiti taj vremenski kontekst i koncentrirati se na rane godine kolonijalizma u Indiji. Zašto? Razlog je tome što u ranim godinama kolonijalizma možemo identificirati određene alate propagande koji se koriste kako bi došlo do prelaska političke, ekonomske, pravne i administrativne te vojne moći u britanske „ruke“. Ovo početno razdoblje je ključno kako bi objasnili postojanje pigmalionskog muškarca u kolonijalnoj Indiji.

Indijska povijest i mitologija su isprva fascinirale Britance, ali nakon što su ih iscrpno istražili, one se koriste kao alat za promicanje kolonijalističkih ideja. Putem obrazovanja zapadni koncept maskuliniteta počeo se širiti. Njegovo širenje je produkt kolonijalizma. Desi Swi Prianti, doktorica filozofije, piše o kolonijalnoj ostavštini Nizozemaca u Indoneziji.³² Osim kolonijalnih ostavština, imamo i primjere poput Trinidada o kojem piše Niels Sampath.³³ U oba slučaja autorice navode da postoje implikacije sociološke ostavštine koje nastaju pod utjecajem drugih vrijednosti i drugih kultura. Društvo prije i nakon upoznavanja s novim vrijednostima, bilo to mirno ili nasilno upoznavanje, neminovno ne može ostati isto. Varijacije će postojati u provedbi širenja ideja, one mogu biti uspješne i neuspješne, ali njihov utisak ostaje. U ovom radu smo stoga kao primjer izabrali Indiju, putem koje ćemo pokušati dokazati pigmalionskog muškarca.

Prikazivanjem mitoloških likova u stilu zapadnog koncepta kulturnog čovjeka, mijenja se sama simbolika tih likova. Ramayana je poslužila kao uzor bengalskom pjesniku Michaelu Madhusudanu Duttu za svoj ep „Meghnadvadh Kavya“. Ep je objavljen 1861. i jedna je od poznatijih literatura tog vremena.³⁴ Dutt je uzeo već poznatu mitološku priču i dao joj moderan izgled. Rama i Lakshman, glavni i pozitivni likovi priče, prikazani su kao slabići, pasivno-agresivni, ženstveni zlikovci dok su pravi negativci Ravana i njegov sin Meghnad prikazani kao veličanstveni, muževni, moderni junaci.³⁵ Pobjednici u toj priči jesu Rama i Lakshman, ali se njihova simbolika mijenja. Indijska mitologija nikada zapravo nije prikazivala svoje bogove kao savršene, nego je uobičajena pojava u mitologiji bila prikazati bogove s manama. Ti bogovi bi unatoč i upravo zbog tih mana tradicionalno činili dobro društvu. Nadalje, bogovi su bili i

---

³² Prianti, D. (2019) Op. cit, str. 705.-706.

³³ Sampath, N. (1997) *'Crabs in a bucket': Reforming Male Identities in Trinidad*. Taylor & Francis, 5(2), str. 48.-50.

³⁴ Radice, W. (2003) *The Significance of Madhusudan Dutt and his Epic*. India International Centre, 30(1), str. 72.-88.

³⁵ Nandy, A. (1983) Op. cit, str. 19.

muškarci i žene, a u nekim slučajevima i oboje. Negativni likovi u indijskoj mitologiji su također imali mane, ali ono što je razlikovalo bogove od njih jest način na koji su oni svoje odluke i zaključke donosili. Ono što Dutt radi, pretvara ep u tragediju, potpuno razdvaja pojmove dobra i zla. Dutt je natjerao čitatelje da propituju ponašanja koja su isključivo dobra ili loša.

Ravana, zlikovac, je u Duttovom epu bio muževan, energičan, požudan dok je Rama ženstven i strog. Ravana posjeduje maskulinitet koji dotad u Indiji nije bio popularan, ali je novim prikazom utjecao na razmišljanje Indijaca. Nandy bilježi tri koncepta koja su utjecala na ovu promjenu: purusatva (muškost), naritva (ženstvenost) te klibatva (hermafroditizam). Maskulinitet i feminitet postaju strogo odvojeni pojmovi čija se značenja polako utkaju u političku svijest. Nandy piše o kulturi britanskog naroda, o tome kako je britansko društvo obezvrijedilo feminitet kao nizak status, kontaminirajući i antisocijalni, te tumačilo prisutnost feminiteta u muškarcu kao praktički negaciju svake ljudskosti.³⁶ Iz daljnjeg čitanja Nandyja možemo pokušati pretpostaviti njegov zaključak, a koji je taj da maskulinitet izmiješan s feminitetom postaje simbol slabosti i manjkavosti.³⁷ Počinje se stvarati kulturna svijest o hijerarhiji temeljenoj na maskulinitetu. Ovaj narativ stvorio je lažan osjećaj kulturne homogenosti u Indiji. Nismo sigurni ako je Dutt svjesno širio ideje koje su potpomagale britanskom narativu maskuliniteta, ali je rezultat njegovog rada bio, argumentirano, nalik propagandi.

Indijci srednje i više klase su, u pravilu, prigrlili učenja svojih kolonizatora, ali je i među njima bilo kritika o izmjenjivanju indijske kulture s britanskom. Indijci tih klasa utjelovljuju pigmalionskog muškarca. Prigrlili su novu definiciju maskuliniteta i odlučili ju primijeniti na sebe kako bi se uvrstili u skupinu muškaraca tadašnje Indije koja je smatrana „superiornijom“. Hinduizam se nakon 1830. godine sve češće našao pod kontinuiranim pokušajima pretvaranja u organiziranu religiju koja bi imala svećenstvo, crkvu i misionare. Prije 1830. godine britanskim misionarima je bila zabranjena aktivnost u Indiji, ali s vremenom oni postaju sve popularniji. Nandy tvrdi da su navedeni pokušaju imali temeljni čimbenik koji ih je spajao, a taj čimbenik je bio spol. Ženstvenost, to jest, feminitet predstavljao je mekšu stranu ljudske prirode koja nije bila spremna baviti se ozbiljnim temama, a muškarci su ti koji trebaju voditi glavnu raspravu. Vladari i viša klasa bili su pretežno sačinjeni od muškaraca, međutim intelektualna sposobnost žena nije bila obeshrabrena narativom da su žene biološki determinirane kao slabija bića, nesposobna voditi. Ova „tragedija“ potpunog odvajanja spolova

---

³⁶ Nandy, A. (1983) Op. cit, str. 43.

³⁷ Ibid., str. 20.-22.

nije bila očita samo u koloniziranoj zemlji nego i u zemlji koja ju je kolonizirala. Kulturna homogenost Velike Britanije nalagala je da jači upravljaju slabijima. Feminitet je bio simbol niskog statusa i svaki muškarac koji se usudio prikazati ženstvene kvalitete bio je izopćen.³⁸ Čak ni poznatom autoru Oscaru Wildeu nije bilo oprošteno što je bio „otvoren“ oko svoje homoseksualnosti. U Britaniji „pravi“ muškarac morao je biti muževan, autoritativan, muškarac koji ima seksualan odnos isključivo sa ženama. Wilde je odstupio od svoje pripisane „seksualne uloge“ te je zbog toga bio etiketiran kao potencijalna opasnost za kulturu tog vremena.

Rabindranath Tagore bio je indijski autor koji se snažno suprotstavljao sveobuhvatnim idejama maskuliniteta. Svoje negodovanje je prikazao u romanu „Char Adhyay“.³⁹ Za razliku od Wildea, Tagoreov roman je bio evidentno političke prirode. Uzastopno ne definirajući spolove i generalizirajući ljudsku prirodu, Tagore je prkosio britanskim normama maskuliniteta i zauzvrat dobio brojne kritike od strane Indijaca i Britanaca tog vremena. Tagore je u svom prikazu maskuliniteta kasnije imao podršku od strane članova pokreta za neovisnost Indije.⁴⁰

Većina Indijaca iz više klase imali su priliku studirati i slati svoju djecu vrlo rano u inozemstvo, primarno u Britaniju gdje su učili o zapadnjačkoj kulturi. Ti isti indijski akademici bili su očarani Zapadom i počeli su doživljavati svoju kulturu barbarskom. Kulturno kooptiranje je započelo na samom vrhu fiktivnog hranidbenog lanca sa samim Rajom. Raj je britansku vladavinu doživljavao začetnikom novog kulturnog doba. Mnogi Indijci upravo su zbog toga promijenili svoje ponašanje kako bi odgovarali novoj ideji kulturnog čovjeka te su zajedno s Britancima surađivali, smatrajući kako su njima jednaki.⁴¹ Argumentirano, indijska srednja i viša klasa zajedno su s Britancima provodili propagandu. Kako uspješno vladati državom ako sami vlastodršci vjeruju da su moralno hendikepirani te da trebaju suradnju i vodstvo od strane drugih?

Kolonizatori obično dolaze iz složenih društava s godinama iskustva suradnje s različitim kulturama i tradicijama. Iskustvo s trideset i devet kolonija, Britancima je dalo nevjerojatan uvid u ponašanje koloniziranih. Prva britanska kolonija bila je Australija, davne 1788. godine. Prije koloniziranja Indije, Britanci su kolonizirali punih petnaest teritorija kako slijedi: Australija, Bahame, Bangladeš, Barbados, Belize, Botsvana, Brunej, Kanada, Cipar, Egipat,

---

³⁸ Ibid., str. 43.-45.

³⁹ Dipankar, R. (2011) *National Identity and the Question of Violence: a Study of Char Adhyay*. Academia.edu, str. 1.-6.

⁴⁰ Collins, M. (2008) *Rabindranath Tagore and Nationalism: An Interpretation*. Heidelberg Papers, 42, str. 13.-14.

⁴¹ Washbrook, D. (2004) *South India 1770-1840: The Colonial Transition*. Cambridge University Press, 38(3), str. 486.

Fidži, Gambija, Gana, Gvajana te Hong Kong.⁴² U slučaju Španjolske znamo da je ona imala osamnaest kolonija. Iskustvo vladanja nad drugim zajednicama čije se vrijednosti znatno razlikuju od onih koje su kolonizatorima već poznate neprocjenjivo je. Ono kolonizatorima daje okvirnu sliku kako prikazati svoje društvo u najboljem svjetlu i kako izbjeći otpor. Naglašavajući najbolje elemente svojeg društva te prikrivanjem najgorih, kolonizatori uspijevaju stvoriti narativ zbog kojih se čine superiornijima, ali i kojim ne izazivaju strah i pobunu svojim prvotnim dolaskom. Promjena svijesti u Indiji nije se dogodila preko noći već postupno tijekom stotinu godina.

3.2. Feminizirani babu

Mrinalini Sinha, profesorica povijesti, bavi se „muževnim“ Britancima i „feminiziranim Bengalijima“.⁴³ U kasnom 19. stoljeću, politika u Indiji se uvelike oslanjala na administraciju koju su sačinjavali Britanci, ali i Indijci koji su imali karakteristike „muževnih“ Britanaca. Feminizirani Bengaliji bili su intelektualci iz srednje klase koji su dobili nadimak „feminizirani babu“ što u prijevodi znači feminizirani gospodin. Konotacije termina „babu“ nisu bile one s poštovanjem, već se radilo o kolokvijalnom i ponekad pogrđnom govoru. Provincija Bengala je geografski, ali i politički bila esencijalna za uspostavu uspješne strukture britanske ekonomske i političke moći. Bengal je također bio važan za uspješnu prekomorsku trgovinu. Već 1857. godine skupine Indijaca počeli su se žaliti zbog sve jačeg utjecaja britanske kulture na restrukturiranje tradicionalnog indijskog društva. Dotadašnja politika asocijacije i suradnje s Indijcima obrazovanim na Zapadu postaje upitna. Ta skupina akademika trebala je predstavljati saveznike britanskoj vlasti, ali kada su se babusi iz srednje klase počeli obrazovati, upravo zapadnim učenjima, razvila se podskupina koja je počela preispitivati superiornost Britanaca. Britanci uočavaju ovu promjenu te u nastojanju prevencije otpora stvaraju novi pojam „feminizirani babu“.

Većini babusa bile su uskraćene više poslovne pozicije i u pravilu su se bavili beznačajnim uredskim poslovima. Bengalski babusi su ubrzo osnovali vlastite novine putem kojih su dijelili svoje nezadovoljstvo vlašću. Babusi su u tom trenutku počeli predstavljati opasnost za Britance jer su na temelju dotadašnjeg narativa o kulturnom čovjeku, upravo oni bili kulturni muškarci,

---

⁴² Hau, M., Lange, M. i Mahoney, J. (2006) *Colonialism and Development: A Comparative Analysis of Spanish and British Colonies*. The University of Chicago Press, 111(5), str. 1418.

⁴³ Sinha, M. (1995) *Colonial masculinity: The 'manly' Englishman and the 'effeminate Bengali' in the late nineteenth century*. Manchester University Press, str. 1.-22.

obrazovani na temelju zapadnih učenja. Bilo je potrebno stvoriti novi narativ kojim bi se umanjila njihova važnost i njihov utjecaj. Iz toga možemo izvući zaključak da su Britanci aktivno počeli vršiti propagandu kako bi spriječili prodor spoznaje da su obrazovani Indijci njima jednaki.

Ironično je kako unatoč pokušaju odbacivanja od strane britanske vlasti, feminizirani babusi su prihvatili njihova zapadnjačka učenja kao superiorna te time zapostavili svoju indijsku kulturu i indijska dotadašnja učenja. Iako bi se iz ovoga mogao potencijalno izvući zaključak da se radi o štokholmskom sindromu, moramo naglasiti činjenicu da se sindrom obično javlja kao rezultat psiholoških mehanizama preživljavanja i obrane. Taoci su često u traumatičnim situacijama, osjećaju se izvan kontrole i ugroženo. U ovom slučaju, radi se o srednjoj i višoj klasi Indijaca koji su u razdoblju ranog kolonijalizmu imali dostatna prava, bogatstvo i politički utjecaj. Odnos srednje i više klase Indijaca s Britancima više je bio nalik učitelju i učeniku nego otmičaru i taocu. Također, štokholmski sindrom nije uobičajena reakcija svih taoca tako da ne možemo pretpostaviti da bi indijski narod ili određene klase društva reagirali na isti način. Srednja i viša klasa bile su otvorenije prema novim učenjima koja nisu svima bila dostupna, ali je smatrano da su samo one sposobne razumjeti ta nova učenja. Pretpostavka je dakle da niža klasa Indijaca, često neobrazovana i nepismena, nije bila sposobna razumjeti znanje koje su Britanci htjeli prenijeti. Srednja i viša klasa bile su upoznate s novim shvaćanjem maskuliniteta i svjesno ili nesvjesno, one su ga prihvatile i sukladno tome, promijenile svoje ponašanje.

Odnos između muškarca i žene je bio nejednak i prije dolaska Britanaca. Kada su Britanci počeli uvoditi nova, za Indijce, egzotična učenja i kulturu, njihov utjecaj na indijsku kulturu nije zanemariv. Zapadnjačka učenja, tehnološka i ekonomska superiornost trebali su suptilno predstaviti superiornost maskuliniteta Britanaca nad maskulinitetom Indijaca. Bilo je potrebno objasniti zašto su jedni bili tehnološki i ekonomski superiorniji i napredniji, a rezultat navedenog pripisao se ideji zapadnjačkog učenja i maskuliniteta. U slučaju feminiziranih babusa bilo je potrebno što brže zaustaviti val novih ideja koje bi mogle preuzeti kontrolu od Britanaca. Bio je potreban narativ, tj. propaganda kojom bi opravdali vlastiti maskulinitet i vladanje nad Indijcima.

Mrinalini Sinha spominje Johna Rosselija i njegov doprinos ideji europske percepcije Indijaca kao pasivnog i feminiziranog naroda. John Rosseli navodi da ta percepcija seže barem do ranih dana kolonijalne vlade koju je Richard Orme, povjesničar, 1770-ih primijetio u svojoj knjizi „Povijest vojnih operacija britanske nacije u Indostanu“ da svi domoroci pokazuju „feminiziran

karakter“, ali da su Bengalci bili „još slabijeg skeleta i slabog karaktera“.44 1820-ih biskup Heber primjećuje da se Bengalci smatraju „najvećim kukavicama u Indiji“ te da se izraz Bengali koristi kako bi se opisalo ponašanje kukavica i varalica.45 Navodna malaksalost Bengali muškaraca trebala je opravdati njihove beznačajne poslove u administraciji. Korištenjem starih stereotipa i novih narativa, Bengalci su bili diskreditirani na temelju ideje da nisu prikazali dovoljan maskulinitet. Thomas Babington Macaulay, britanski povjesničar i političar, opisao je Bengalce: Fizički skelet Bengalca je slab čak i naspram žena... Njegove aktivnosti su sjedilačke, udovi nježni, pokreti slabi. Tijekom mnogih godina gazili su ga ljudi hrabrijih i izdržljivih vrsta. Hrabrost, neovisnost i istinitost osobine su koje u jednakoj mjeri nisu ostvarive zbog njihove povijesti i konstitucije.46 Također je postojao narativ među Britancima da su Bengalci pretjerano uživali u seksualnim aktivnostima, naglašavajući činjenicu kako su premladi ulazili u brakove. Također su navodili masturbaciju kao problematični seksualni akt koji su radili u privatnosti svojih domova.

Iz dosad navedenog može se zaključiti da je fiktionalna fizička konstitucija Bengalaca s vremenom postala prihvaćen narativ koji je prešao na muškarce srednje klase s akademskim diplomama. Biti muškarac srednje klase u Indiji značilo je biti feminiziran te stoga nesposoban vladati i sudjelovati u političkom procesu. Nastanak vladavine Britanaca u Indiji ovisio je o suradnji s Indijcima. Unatoč tome što je srednja klasa bila emaskulirana, Indijci više klase su surađivali s Britancima u provedbi zakona koji su ograničavali slobodu Indijaca niže i srednje klase.

Postoje tradicionalne koncepcije muškaraca kao vojnika koji gospodari nad ženom, posebice imati seksualnu kontrolu. Imajući na umu da ovakvo ponašanje i odnos prema ženi nisu bili dio kulture Indije prije Britanaca, mnogi se indijski muškarci u novom okruženju nisu snašli, unatoč pokušajima. Neki su pružali otpor novoj vlasti, a neki su je prigrlili. Od samog početka uviđamo da je uvjeravanje Indijaca bilo bazirano na selektivnom odabiru društvene klase, više, a onda i srednje klase. Znajući kasniju sudbinu indijskog naroda, svjesni smo da je britanska vlast ipak uspjela do skoro 1947. godine održati svoju kontrolu nad Indijom i nad njezinim narodom. Sa sigurnošću ne možemo tvrditi do koje godine je njihova vlast bila neupitna i kada je točno počelo rasti negodovanje i skepticizam prema percipiranoj superiornosti Britanaca, ali možemo pretpostaviti da je vjerojatno povezana s razdobljem u kojem započinje pokret neovisnosti, oko 1919. godine.

---

⁴⁴ Sinha, M. (1995) Op. cit, str. 15.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ibid., str. 15.-16.

3.3. Zapadni maskulinitet

Možemo reći da je zapadni maskulinitet kolonijalna ostavština koja je zauvijek promijenila budućnost indijskog muškarca. Prihvatanje zapadnog maskuliniteta u Indiji tog vremena značilo je isto prihvatiti ponašanje koje se vezalo uz sam kolonijalizam. Manifestacija pokoravanja „običnih muškaraca“ pred muškarcima koji imaju izraženi maskulinitet značilo je uspostavljanje dominacije. Na temelju istraživanja o maskulinitetu na afričkom kontinentu, Rose Løvgren iznosi zaključak da muškarci koji su bili prisiljeni usvojiti podređen i marginaliziran maskulinitet za vrijeme kolonijalizma, kasnije konstruiraju čak i opresivniji patrijarhat od zapadnog.⁴⁷ Prethodno dolasku Nizozemaca u Indoneziju, maskulinitet se definirao putem akta solidarnosti, kooperacije, zajedništva i spremnost na kompromis i dijalog.⁴⁸ Nakon dolaska Nizozemaca navedeno ponašanje postaje sastavni dio feminiteta.

Tadašnji kolonizatori prikazali su Zapad kao nositelja racionalnosti i razvoja, i time je stvoren narativ kojim se podriva postojeća kultura i postojeće obrazovanje koloniziranog naroda. Možemo zaključiti da su učinkovit narativ, tj. učinkovita propaganda sačinjavali ključni element opstanka britanske vlasti u Indiji. Dokazivanjem svoje tehnološke i ekonomske superiornosti oni jesu impresionirali Indijce, ali su Indijci bili sposobni do određene razine reproducirati naučena znanja. Stoga je bilo potrebno uvesti narativ putem kojeg bi mogli zadržati stečenu moć. Sukladno tome, u sljedećem poglavlju ovoga rada bavit ćemo se drugim primjerom učinkovite propagande koja se, uz mnoge druge elemente, koristi maskulinitetom kako bi postigla svoje političke ciljeve. Važno je pritom napomenuti da narativi u kojima se koristi maskulinitet u ova dva slučaja nisu isti te da pigmalionski muškarci dijele jednu karakteristiku ponašanja, a to je da prihvaćaju nove definicije maskuliniteta koje nastaju kao posljedica ispunjenja političkih ciljeva tadašnjih vlasti.

---

⁴⁷ Løvgren, R. (2015) *Masculinity and mass violence in Africa: Ongoing debates, concepts and trends*. Danish Institute for International Studies, str. 14.

⁴⁸ Prianti, D. (2019) Op. cit, str. 704.

4. NACIZAM U NJEMAČKOJ

4.1. „Krvavi Walter“

Temeljen na maltretiranju i stvaranju straha kod podređenih, autoritarizam slavi brutalan i agresivni maskulinitet.⁴⁹ SS Obersturnführer⁵⁰ Walter Hauck nosio je nadimak „krvavi Walter“ te je bio utjelovljenje nacističkog ideala muškarca. Thomas Kühne osobno je intervjuirao Haucka⁵¹ te mu postavio pitanje koje nas u ovom radu zanima, što znači biti muškarac za Hitlerove vojnike? Hauckov odgovor su bile dvije slike, jedna na kojoj je on u vojničkoj odori i „muževnoj“ pozi s uspravljenom kralježnicom i ramenima visoko dignutima, a na drugoj slici on u vojničkoj odori, ali ovaj put je gurao dječja kolica u vrtu svojeg doma.

Slika 3 Privata slika SS Walter Haucka iz ranih 1940-ih

a

Izvor: Kühne, T. (2018) *Protean Masculinity, Hegemonic Masculinity: Soldiers in the Third Reich*.

⁴⁹ Collinson, D. i Hearn, J. (1994) Op. cit, str. 13.

⁵⁰ Obersturnführer je vojni čin, ekvivalent činu natporučnika u Sjedinjenim Američkim Državama ili kraljevskoj zračnoj sili. Čin se uglavnom koristio u okviru Schutzstaffela (SS), koja je bila paravojna organizacija pod vodstvom Heinricha Himmlera.

⁵¹ Kühne, T. (2018) *Protean Masculinity, Hegemonic Masculinity: Soldiers in the Third Reich*. Central European History, 5, str. 390.-393.

Slika 4 Privatna slika SS Waltera Haucka kako gura svoje dijete u kolicima

Izvor: Kühne, T. (2018) *Protean Masculinity, Hegemonic Masculinity: Soldiers in the Third Reich*.

Muškarci koji su gurali dječja kolica predstavljali su simboličnu gestu i u to su vrijeme bili percipirani kao kršitelji općeg koda muževnosti.⁵² Hauck je bio vojnik, ali i obiteljski čovjek. Na temelju nacističke ideologije jedno je bilo isprepletano s drugim. Iako je Hitler u „Mein Kampf“ pretežito pisao o ulozi vojnika, uloga oca i plodnost njemačkog muškarca također su bili od važnosti. Dugi niz godina smatralo se kako je njemački muškarac za vrijeme nacističke Njemačke bio, možemo reći, jednodimenzionalan te da se strogo pridržavao klasičnog ideala maskuliniteta. Klasični ideal maskuliniteta u ovom kontekstu podrazumijeva muškarca koji je hladan, ima kontrolu nad svojim emocijama, grub i vječito u ratu s feminitetom.⁵³

Rat je oduvijek imao seksualnu dimenziju. Iako sam maskulinitet nije strogo povezan s nasiljem, on je situacijski povezan s politikom koja provodi nasilje. Maskulinitet je u nekim društvima definiran kao akt pobjede nad nečim. Unatoč činjenici da u pravilu muškarci jesu ti koji redefinišu maskulinitet, oni ga ne redefinišu za dobrobit svih muškaraca već za one koji vladaju. U Hauckovom slučaju uviđamo da maskulinitet nije baziran na strogim pravilima i definicijama, već se temelji na dokazivanju samog sebe pred drugima. Hauck je to Kühnu

---

⁵² Ibid., str. 393.

⁵³ Ibid., str. 390.

objasnio na sljedeći način: Muškarac ne gubi svoj maskulinitet time što se brine o djeci u javnosti, već jednostavno dokazuje da je njegova ljubav za ženu i djecu iskrena. Muškarac koji je dokazao svoj maskulinitet može si dopustiti pokazati emocionalnost dokle god je u zadanim okvirima.

Propagandni plakati za vrijeme nacističke Njemačke prikazuju u prvom redu vojnike pa kasnije obrtnika i službenika te u pozadini plakata najčešće ženu i dijete.

Slika 5 Naslovna stranica NS- Frauenwarte, 5. svibnja 1940.

Izvor: Kühne, T. (2018) *Protean Masculinity, Hegemonic Masculinity: Soldiers in the Third Reich*.

Poruka koju prikaz šalje jest da postoji hijerarhija među samim muškarcima. Vojnik stavlja svoj život u opasnost za narod stoga je muževniji od obrtnika i službenika. U poglavlju *Državni pripadnik i državljanin* „Mein Kampf“ Hitler mlade državne pripadnike njemačke nacionalnosti opisuje na sljedeći način:

Obrazovanje u vojsci je opće; ono mora obuhvatiti svakog pojedinog Nijemca i odgojiti njegovu tjelesnu i duhovnu sposobnost za moguću vojnu uporabnu primjenu. Besprijekorno čestitom zdravom mladom muškarcu, bit će u povodu završetka njegove vojne obveze, na najsvečaniji način dodijeljena potvrda o državnom građanskom pravu. Zato država mora povući oštru razliku između onih, koji su kao sunarodnjaci nosioci razloga svoja postojanja i svoje veličine,

*i onih koji svoj boravak unutar države dobivaju samo kao „zaslužni“ elementi.*⁵⁴

Nisu svi muškarci sposobni jednako pridonijeti svojem društvu te ih je zato „potrebno“ diferencirati. Svaki od njih ima svoju razinu maskuliniteta, ali postavljena je nova hijerarhija koja je određena novom definicijom maskuliniteta. Iako je važnost maskuliniteta postala glasnjija pod nacističkim režimom, ona je propagirana i prije 1933. godine. Razlog tome jest bila navodna feminizacija muškaraca i maskulinizacija žena. Oba fenomena bila su percipirana kao prijetnja tadašnjoj vlasti i kulturi. Kada se radi o feminizaciji muškaraca, ona se doživljava kao veća prijetnja jer je direktno povezana s homoseksualnosti. Osim homoseksualnosti kao prijetnja maskulinitetu, muškarci na bojnim poljima su također doživljavali da se njihovo ponašanje emaskulira na temelju slabosti koje bi prikazali na bojnim poljima. Oni koji su patili od ratnih neuroza nisu bili dobar primjer „jakog“ maskulinitet jer nisu predstavljali čvrste karaktere, nisu mogli predstaviti muškarce koji imaju potpunu kontrolu nad svojim emocijama, muškarci koji bi trebali voditi, a ne skrivati se i bojati izaći na bojište.

Žene su na temelju bioloških razlika morale biti ograničene na obiteljski život, no tijekom rata i nakon rata rodna uloga žene polako se raspada. Žene su postale svjesne vlastite sposobnosti, intelektualne i radničke te je bilo od žurne važnosti vratiti poredak na staro. Bilo je potrebno naglasiti da je muškarac jak, muževan, odlučan, agresivan, hladan te da prezire slabost i feminitet. Rose Løvgren⁵⁵ iznosi intrigantan uvid, a to je da osjećaj sramote koji doživljavaju žene tretira kao fenomen koji ih čini ranjivim i osjetljivim bićima, a muškarce čini opasnima. Isto ponašanje, isti osjećaj, a ima sasvim drugačiji društveni rezultat. Kao što se u indijskoj mitologiji dolaskom Britanaca pojmovi dobrog i lošeg kristaliziraju i predstavljaju dva različita pola, u nacističkoj Njemačkoj muškarac i žena predstavljaju nesumjerljiva bića. Biti muškarac znači negirati feminitet, a biti žena znači negirati maskulinitet. Naglaskom na feminitetu, nadopunjuje se simbolička svijest onoga što čini maskulinitet. Maskulinitet se može shvatiti ako naglasimo njegovu suprotnost, mora postojati feminitet.

Dolaskom Adolfa Hitlera na vlast i promjenom administracije, poimanje muškaraca dobiva novo značenje. Kao što smo prethodno naveli, vojnik je na samom vrhu društvene piramide. Na temelju nacističke propagande, nacisti arijevcu bili su utjelovljenje snažnog, stoičkog muškarca, dok su Židovi bili upravo suprotno, feminizirani, slabi muškarci. Ideal njemačkog muškarca utjeloviti ćemo kroz tri dimenzije maskuliniteta: fizička snaga, emocionalno stanje te moralna

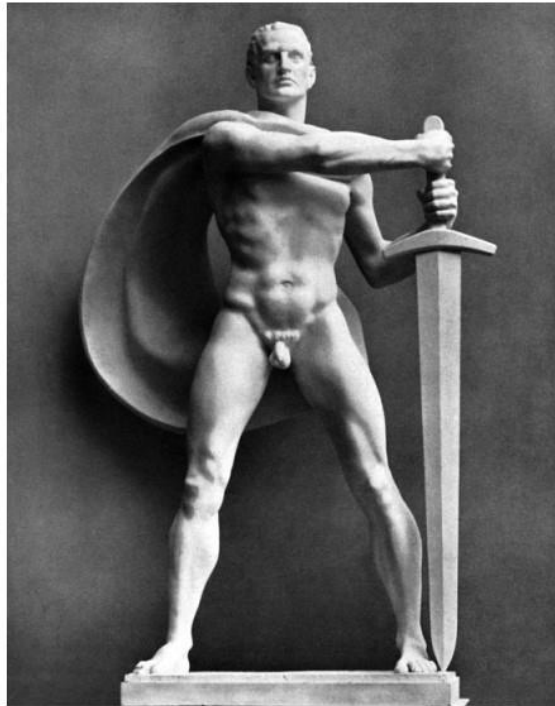
---

⁵⁴ Hitler, A. (1999) *Mein Kampf*. Split: Kvruga Izdavaštvo, str. 437.

⁵⁵ Løvgren, R. (2015) Op. cit, str. 19.

konstitucija. Njemački su dječaci trebali postati „brzi poput hrta, kruti kao koža i čvrsti kao Krupp Čelik“ najavio je Hitler na stranačkom skupu 1935. godine.⁵⁶ Joseph Thorak poznat je po izradi modela kipova ratnika koji su trebali predstaviti nepobjedive i besmrtnne modele muškaraca ratnika arijevske rase.

Slika 6 Freiheitsdenkmal (spomenik slobodi) Josepha Thoraka u Danzigu, prikazan na „Velikoj njemačkoj umjetničkoj“ izložbi u Münchenu 1943.

Izvor: Kühne, T. (2018) *Protean Masculinity, Hegemonic Masculinity: Soldiers in the Third Reich*.

Fizička građa nosila je za sobom atletske kult inspiriran klasičnom Grčkom. U praksi je ovakav model fizičke građe bio nedostižan. Tadašnji nacisti na vlasti bili su svjesni te činjenice. SS (Schutzstaffel)⁵⁷ se mučio primamiti dovoljno volontera koji su bili sposobni realizirati očekivanja za minimalnu visinu od 172 do 178 centimetara Heinricha Himmlera, glavna zapovjednika njemačke policije. Možemo teoretizirati poput spisateljice Susan Sontag⁵⁸ da je vojnička uniformna imala svojstvenu ulogu u mijenjanju percepcije muškog tijela. Muškarci različitih građa su u nacističkim uniformama u praksi djelovali snažnije nego vojnici drugih

⁵⁶ Kühne, T. (2018) Op. cit, str. 398.-399.

⁵⁷ SS (Schutzstaffel) bio je paramilitarni odjel unutar nacističke stranke koji je osnovan 1925. kao tijelo zaštite nacističkih vođa. kasnije je prerastao u mrežu široko rasprostranjenih organizacija koje su se bavile sigurnosnim i vojnim pitanjima u Njemačkoj tijekom vladavine nacista.

⁵⁸ Schnapp, T. (1996) *Fascinating Fascism*. Sage Publications, 31(2), str. 236.

država. Razlog tome nije bila superiornost njihove fizičke građe već kroj i dizajn njihove uniforme. Suština takvog dizajna je bila dati dojam superiornosti nad suparnikom, čak iako ta superiornost nije postojala.

4.2. Himmlerov plan reprodukcije

U prosincu 1935. godine Heinrich Himmler osnovao je SS agenciju pod nazivom *Lebensborn*, ili društvo „Zdenac života“, naloživši da se izvrši dvostruka zadaća: upravljati socijalnom pomoći SS obitelji s velikim brojem rasno vrijedne djece; i proširiti ustanove za rodilište i skrb o djeci budućih majki, bez obzira na to jesu li u braku ili ne, ako mogu dokazati biološku izvrsnost svoje očekivane djece.⁵⁹ Reichsführer nije isključivo bio zaokupljen rasnom čistoćom, već se brinuo o broju stanovnika Njemačke. Potreban je velik broj Nijemaca kako bi vojno osvojili teritorij. Himmlera je brinuo pad broja stanovništva od Prvog svjetskog rata. Njemačka je imala najoštriji pad nataliteta u Europi 1933. godine, manje od deset milijuna rođene djece. Iako se broj stanovnika povećao za deset milijuna između 1919. i 1933. godine, natalitet je nastavio padati čak i kada je ukupan broj brakova porastao.⁶⁰ Razlozi niskoj stopi rođenja su bili ratni uvjeti tijekom oba rata, Prvog i Drugog svjetskog rata, u kojima je 70 %⁶¹ ubijenih bilo mladih muškaraca i ekonomski nestabilnih uvjeta zbog kojih mnoge obitelji nisu bile spremne imati djecu. Himmler se nije u potpunosti slagao s ovim objašnjenjem, već je vjerovao da je otkrio dublji sociološki uzrok ovom fenomenu. Himmler je Njemačku vidio kao seksualnu pustoš.⁶² Homoseksualnost, spolne bolesti, pobačaji i vanbračna djeca bili su, po Himmleru, sve učestaliji te je sve te razloge odlučio izjednačiti pod pojmom „moral buržoazije“. Moral buržoazije je označavao kolektivno njemačko prihvaćanje društvenih i vjerskih normi koje reguliraju seksualno ponašanje.⁶³ Himmler je iznio zaključak da je seks prirodan te da nije bilo potrebno uspostaviti ograničenja na seksualne odnose.⁶⁴ Osim navedenih stavki „moralne buržoazije“, Himmler je istaknuo odgodu braka zbog materijalne nesigurnosti kao prepreku ostvarivanju seksualnih želja njemačkih građana.

Moral buržoazije morao je biti odbačen. Društvo se moralo potaknuti odbaciti ograničenja na njihovu seksualnu aktivnost. Naime, ta ograničenja odnosila su se samo na heteroseksualne

---

⁵⁹ Thompson, V. (1971) *Lebensborn and the Eugenics of the Reichsführer-SS*. Cambridge University Press, 4(1), str. 54.-88.

⁶⁰ Ibid., str. 56.

⁶¹ Ibid.

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid., str. 56.-57.

arijevce. Himmler je bio svjestan da njegovo stajalište neće biti popularno među njemačkim društvom te je odlučio svoju seksualnu revoluciju testirati unutar SS-a. Uspješni rezultati eksperimenata unutar SS-a bili bi dokaz Himmlerove teorije i time bi se napravio prvi korak prema povećanju „čistog“ stanovništva. Obitelji za koje je utvrđeno da su rasno vrijedne dobile bi financijski poticaj od *Lebensborna*. Djeca rođena izvan brakova i njihove majke također su dobili financijsku podršku. Osnovani su Lebensborn domovi gdje je majkama i djeci dana prenatalna njega kako bi smanjili što veći broj bolesnih ili nerođenih beba. Tijekom prve dvije godine rada, 1936. – 1938. godine, rezultati⁶⁵ su bili poražavajući. SS nije uspio „proizvesti“ još djece. 61 % SS-ovaca su bili neoženjeni, a oženjeni SS-ovci su u pravilu imali 1,1 dijete po obitelji.⁶⁶ Himmler je očekivao minimalno četvero djece po obitelji.

Teritorijalna proširenja nacističke Njemačke su smanjila broj njemačkog stanovništva, naročito jer su mladi muškarci bili na obuci za predstojeći rat pod utjecajem ubrzane militarizacije Njemačke. Himmler je ipak vidio rat kao priliku putem koje se mogao povećati broj njemačke djece. SS-ovcima je rečeno da reprodukcija nije njihovo privatno htijenje već sveta dužnost kojom će osigurati vrijedan rezervoar dobre krvi koja će Njemačku voditi u budućnost.⁶⁷ Vojne okupacije u osvojenim teritorijima proizvele su partnerstva između vojnika i stanovnika lokalnog teritorija, a to je rezultiralo znatnim brojem trudnoća lokalnih žena. Samo u Francuskoj je nekoliko tisuća Francuskinja rodilo djecu njemačkih vojnika. Himmler je dao naredbu da se trudne žene otmu i dovedu u Njemačku gdje su onda stavljene u Lebensborn kuće gdje bi kasnije bile pregledane kako bi se utvrdilo jesu li rasno „čiste“. Majke i djeca su prvenstveno otimani iz istočne i jugoistočne Europe. Velik broj djece bili su ratna siročad čiji su roditelji ubijeni tijekom ratnih operacija.⁶⁸ Jedan od poznatih primjera djece iz „miješanih brakova“ je članica poznatog benda ABBA, Anni-Frid Lyngstad.⁶⁹

Idealni arijevcu imali su plave oči i plavu kosu. Skandinavci se savršeno uklapaju u ovaj opis. Samo je u Norveškoj rođeno preko dvanaest tisuća djece iz čina silovanja, od strane njemačkih vojnika.⁷⁰ Synni Lyngstad bila je Norvežanka koja je zajedno s njemačkim narednikom Alfredom Haasom rodila mladu Anni-Frid. Nakon što je Njemačka izgubila rat, Alfred Haas vratio se u Njemačku, a Synni Lyngstad uzela je kćer i imigrirala u Švedsku gdje su djeca poput Anni-Frid bila tolerirana. Mnoge žene su nakon poraza Njemačke morale patiti zbog društvenog

---

⁶⁵ Ibid., str. 63.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Ibid., str. 69.

⁶⁸ Ibid., str. 73.

⁶⁹ The Guardian (2002) *Torment of the Abba star with a Nazi father*. Dostupno s: <https://www.theguardian.com/world/2002/jun/30/kateconnolly.theobserver> (Pristupljeno: 02.11.2022.)

⁷⁰ Ibid.

ponižavanja te su njihova djeca također dobila pogrdne nadimke poput „SS kopila“, „štakori“ ili „nacističko dijete“. Ovdje vidimo kako je ideja o plodnosti njemačkog muškarca izazvala tragediju i fizičko i psihičko mučenje koje se generacijski utkalo u svijest tisuću žena i djece. Himmler je uspio uvjeriti SS-ovce da su oni kao muškarci bili dužni oploditi što veći broj žena. Moramo uzeti u obzir kako je silovanje česta karakteristika muškog ponašanja tijekom cjelokupne povijesti svjetskih ratova, ali u slučaju nacističke Njemačke imamo priliku vidjeti moćnog muškarca koji uvjerava druge muškarce da je to njihova sakralna dužnost, da je to njihova dužnost kao muškarca.

4.3. Njemački vojnik

Maskulinitet kod drugih muškaraca koji nisu u vojsci postoji, ali je on naspram vojnika ipak manje izražen. Također unutar same vojske postoji hijerarhija maskuliniteta. Muškarci koji nisu bili sposobni ubiti, muškarci koji su se bojali i/ili imali neurotične napadaje nisu bili odbacivani. Tretirani su i dalje kao vojnici, ali se smatralo da svoje ženske osobine nisu znali držati pod kontrolom. Kada je na Wannsee konferenciji obrazloženo konačno rješenje o prelasku na ubojstvo putem plinskih komora, jedan od navedenih razloga za takvo rješenje jest bila zaštita psihe mladih muškaraca. Mnogima su masivna ubojstva stvarala nelagodu, strah, gađenje i neurotične napadaje. Postoje muškarci koji „mogu“ podnijeti teret masovnog ubojstva i postoje oni muškarci koji ne mogu. Tu se vraćamo na ideju hijerarhije maskuliniteta. Ne može svaki vojnik biti Walter Hauck.

Unutar vojske, pravi muškarci nisu trebali potpuno negirati feminitet, ali su ga morali držati pod kontrolom. Upravo zbog fragilnosti uma čovjeka u ratu, vojska je imala pripreme i kampove gdje su mladi vojnici „učili“ biti muškarcima. Trening je predstavljao razdoblje pripreme u kojem se „brisala pogrešna svijest“. Privatni život muškarca mora se razdvojiti od njegovog vojničkog identiteta. Kada muškarac postaje vojnik on se mora brinuti o njemačkom društvu, a ne o sebi. Ovaj trening je trebao pretvoriti slabe muškarce u jake. Vojnici su dolazili iz svih sfera života, različitih društvenih klasa, religija i regija države te je bilo potrebno zamijeniti ideju partikularnog osobnog identiteta za identitet vojnika nacionalne zajednice. Drugarstvo s drugim vojnicima značilo je potiskivanje vlastitog identiteta i interesa na račun onog zajedničkog. Kada čitamo „Mein Kampf“, uviđamo kako na nadasve lukav način Hitler potiskuje pojedinčevu ličnost u korist zajednice. Potiskivanje vlastitog identiteta i stvaranje novog na temelju nove definicije maskuliniteta jedan je način putem kojeg se stvara pigmalionski muškarac. Pigmalionski muškarac je, podsjetimo se, muškarac koji zbog stavova

i očekivanja u svojoj zajednici svjesno ili nesvjesno mijenja svoje ponašanje s ciljem uklapanja u novu definiciju maskuliniteta.

U poglavlju *Ličnost i narodna misao*, Hitler piše:

Svi materijalni pronalasci koje vidimo oko sebe su rezultat stvaralačke snage i sposobnosti pojedinačne osobe... Sve su ove osobe, htjelo se to ili ne, više ili manje veliki dobročinitelji svih ljudi... Ljudska je zajednica samo onda dobro organizirana, ako po mogućnosti izlazi u susret stvaralačkim snagama, i na neki im način olakšava korisno primijeniti obavljen rad za cjelokupnu zajednicu. Najvrjednije na samom pronalasku, bilo da se sastoji u materijalnom ili u svijetu misli, je prije svega pronalazač kao osoba. Prvi i najveći zadatak organizacije neke narodne zajednice je iskoristiti ga za sveukupnost.⁷¹

Unutar vojske vojnici su funkcionirali kao fiktivna obitelj. Zapovjednik je zauzeo ulogu oca, koji je unatoč povremenim znakovima empatije bio hladan prema vojnicima, svojoj simboličnoj djeci.⁷² Ulogu mame je zauzeo narednik koji se brinuo za fizičko i psihičko stanje vojnika. Nadalje, kuhanje i čišćenje su poslovi koji se inače pripisuju ženama, poslovi koje muškarci u tadašnjem „suvremenom“ svijetu nisu obavljali jer bi time bili emaskulirani, ali su u vojsci to morali raditi jer su samo muškarci i bili tamo. Kuhanje i čišćenje su bili simbolični činovi putem kojeg su vojnici sazrijevali u muškarce. Tu uviđamo da maskulinitet unutar vojnih redova dozvoljava određenu fleksibilnost i miješanje onoga što je tadašnje društvo percipiralo feminitetom i maskulinitetom. Kada je vojnik na bojištu umirao, njegov drug bi ga, ako je bio u mogućnosti, držao u rukama i gladio mu kosu, pokušavajući mu olakšati patnje.⁷³ U normalnim okolnostima ovakvo ponašanje bilo bi opasno za njegov maskulinitet, ali u okolnostima rata, ovo je ponašanje bilo sasvim prihvatljivo.

Uobičajeno stajalište na temu maskuliniteta u nacističkoj Njemačkoj potpuno odbacuje feminitet, ali u korist rada mi polazimo od Kühneove teorije da muškarci u vojsci nacističke Njemačke nisu feminitet u potpunosti odbacili. U okolini gdje nije bilo ženskog društva, gdje nije bilo bića koje je moglo otvoreno pokazati senzibilitet koji se pripisuje ženama, muškarci su stvorili ozračje u kojem su mogli pokazati solidarnost jedni s drugima, a pritom ne biti emaskulirani u procesu. Ta solidarnost očituje se u drugarstvu vojnika. Borbeni moral,

---

⁷¹ Hitler, A. (1999) Op. cit, str. 442.-443.

⁷² Kühne, T. (2018) Op. cit, str. 409.

⁷³ Ibid., str. 406.

konformizam i agresija bili su svakodnevnica u privatnom i javnom životu vojnika, ali u interakciji s drugim muškarcima bila je potrebna i društvena fleksibilnost. Dnevna rutina društvenih interakcija vojnika kao i iznimno iskustvo bojišnice dopuštalo je, ili čak zahtijevalo, iskazivanje ženstveno kodirane naklonosti: nježnosti, empatija, brižnost, tolerancija prema emocionalnim slomovima te trenucima i razdobljima slabosti.⁷⁴ Maskulinitet koji je bio sveprisutan u društvenom životu tadašnje Njemačke nije bio jednak unutar vojničkih redova. U vojsci maskulinitet nije bio definiran odbacivanjem feminiteta. Dopuštanjem muškarcu da iskazivanjem „ženskih naklonosti“ oporavi svoj borbeni duh, dopušta se i revitalizacija maskuliniteta. Ono što je bilo važno u takvom odnosu je ne izgubiti se u tom feminitetu. Muški odnosi u vojsci postali su autonomni od vanjskog svijeta. Biti povezan sa svojim ženskim naklonostima uspijevalo je stvoriti iluziju civilnog svijeta kao kod kuće, ali taj svijet se ipak znatno razlikovao od stvarnog svijeta na koji su bili naviknuti.

Vojnici su mogli „žonglirati“ između maskuliniteta i feminiteta, ali je krajnji cilj morao biti povratak maskulinitetu.⁷⁵ Biti stalno naklonjen prema feminitetu bilo je opasno jer bi ih ono moglo prije ili kasnije prevladati. Unatoč činjenici da su muškarci u vojsci bili povezani s feminitetom, oni nisu zaboravili da je „pravi muškarac“ onaj izvan bojnog polja iz stvarnog svijeta onaj koji pokazuje agresivnost, stoicizam, samokontrolu, izdržljivost te kontrolu nad ženama. Dolazimo do zaključka da muškarci koji jesu prikazivali svoj feminitet poput Haucka morali su uvijek iznova dokazivati maskulinitet.

Konačni dokaz maskuliniteta bila je sposobnost savladavanja moralnih ograničenja i ambivalentnih osjećaja o ubojstvu Židova, uključujući i ženu i djecu. Oni koji nisu mogli ubiti, bili su emaskulirani, smatrani su kukavicama i slabićima. Takvi vojnici su čak imali i nadimak *Pimpfs*⁷⁶ (dječak ili malac) koji je inače bio korišten za najmlađe članove Hitler Youtha, godina od deset do četrnaest. Vojnici koji su odbijali ubijati zarobljenike vlastitim rukama su u pravilu za sebe smatrali da su devijantni, a ne društvo oko njih. Njihova nesposobnost ubijanja je bila prikaz manjkavosti njihovih karaktera i nedostatak maskuliniteta. Oni se nisu upirali samom činu ubojstva već su se opirali izvedbi ubojstva. Ideja da svi Židovi zaslužuju umrijeti nije bila sporna za većinu, ali ubiti žene i djecu je za mnoge bio problem. Do uvođenja „konačnog rješenja“, glavni način ubojstava bio je strijeljanje. Strijeljanja su se odvijala u dvorištima i poljima kampova i konačni rezultat takvih „serija strijeljanja“ bilo je tlo puno krvi i nepomičnih tijela. U rasističkoj ideologiji nacista, snažan karakter uključivao je sposobnost muškarca

---

⁷⁴ Ibid., str. 292.

⁷⁵ Ibid., str. 415.

⁷⁶ Ibid., str. 414.

odbaciti svoje osjećaje krivnje kada je u pitanju bilo ubojstvo civila. Ubojstvo je bilo „potrebno“ kako bi zajednica prosperirala.

Sontag⁷⁷ je smatrala da fašizam predstavlja ideal ili bolje rečeno ideale, život kao umjetnost, kult ljepote, fetišizam hrabrosti te odbacivanje intelekta. Jedna od ključnih točaka nacizma jest bila modernost. Ideja da će novim sustavom vlasti moći ubrzati proces modernizacije bez istovremenog gubitka nacionalnosti i viših vrijednosti kao što su tradicija, umjetnost i kult herojstva mnogim je Nijemcima vjerojatno zvučala primamljivo. Bilo je potrebno žrtvovati neka prošla shvaćanja i ideje o društvu kako bi prosperirali. Bilo je potrebno uvesti novi koncept maskuliniteta kako bi muškarci u tom društvu mogli postići ciljeve koje je naumila vlast. Hitler svojim umijećem govorništva uspijeva uvjeriti njemačko društvo da prate manje naredbe, a kasnije i one veće. Strah je jak saveznik propagandi, a nacistička Njemačka je to vrsno koristila, kako bi istovremeno produbila i smanjila strah svog naroda od fiktivnih neprijatelja, Židova, ali i kako bi kontrolirala svoje muškarce i žene da se adaptiraju novim spolnim ulogama.

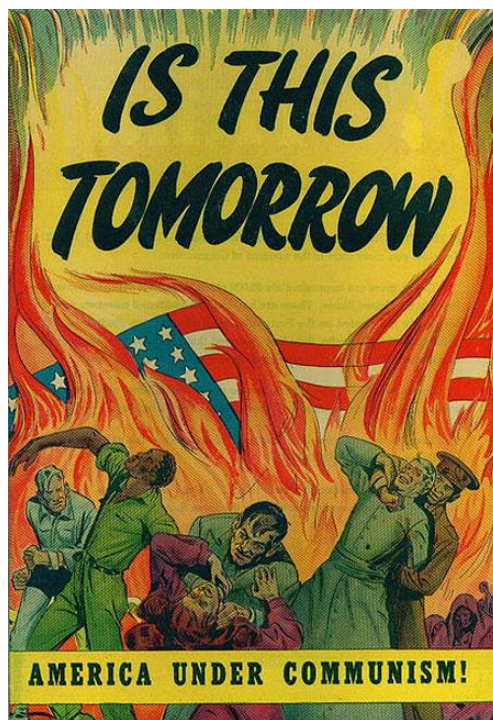
⁷⁷ Schnapp, T. (1996) Op. cit, 31(2), str. 235.

5. SLOBODNO KAPITALISTIČKO DRUŠTVO U SAD-U

5.1. „Komunizam“ u Americi

Poseban odbor nazvan „Overman Committee“ bio je aktivan od rujna 1918. do lipnja 1919. godine. Zadatak odbora bio je istražiti postoje li elementi njemačkog i boljševičkog aktivnog rada protiv Amerikanaca. Odbor također nosi poznati naziv „House Un-American Activities Committee“. Možemo samo pretpostaviti da je drugi naziv bio potreban kako bi se „namjerno“ naglasio interes za sve ne-američko, nego li na ono komunističko. Izvješća ovog odbora bila su instrumentalna u kasnijim propagandama usmjerenim protiv boljševizma. Izvješća su opisala komunizam i njegove sljedbenike kao opasnost zbog koje bi religija bila odbačena, politička prava oduzeta i osiguravajuća društva bila bi stvar prošlosti. Možemo pretpostaviti da je tadašnji odbor strašila prijetnja boljševizma njihovom kapitalističkom sistemu, a ne njihovom društvu i vrijednostima. Uviđamo da hladnoratovska politika usmjerena demoniziranju komunizma nije novitet u američkoj politici. Možda najpoznatiji primjer američke averzije prema komunizmu je utisnut u 1917. godini kada je takozvani prvi „Red Scare“ obilježio razdoblje krajnje lijevih pokreta u Americi.

Slika 7 Strip koji je osmišljen kako bi podučavao ljude o „subverzivnoj“ prirodi komunističke „infiltracije“

Izvor: Internet Archive

(<https://archive.org/details/IsThisTomorrowAmericaUnderCommunismCatecheticalGuild/mode/2up>)

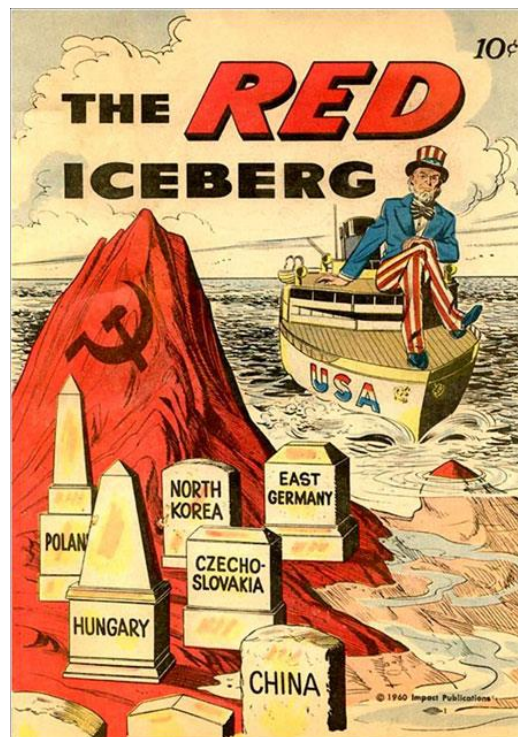
Politička kultura 1940-ih i 1950-ih godina u Sjedinjenim Američkim Državama bavila se prvenstveno ratom i prijetnjama sigurnosti državi. Hladnoratovska američka politika identificirala je komunizam kao svojeg najvećeg neprijatelja. Možemo onda zaključiti da komunizam, boljševizam i sve ne-američko nisu kuriozitet 1940-ih i 1950-ih već su postojali i prije. Unatoč tome, mnogi Amerikanci nisu bili sigurni što jest komunizam i što bi točno komunizam u Americi obilježavao. Zadatak definiranja komunizma na sebe je preuzela *crème de la crème* američke vlasti, u prvu ruku počevši s predsjednicima poput Harryja S. Trumana. Truman drži govor 2. lipnja 1950. godine u kojem objašnjava komunističku prijetnju:

Dragi Amerikanci, hvala vam puno na prilici da večeras budem s vama kako bi razgovarali o temi koja je, po mome mišljenju, po svojoj važnosti iznad ostalih. To je predmet međunarodnog ateističkog komunizma... Mnogi od vas sudjelovali su u ovoj sveopćoj borbi protiv komunizma puno prije nego što sam ja došao na scenu. Sudjelovali ste u nečemu što bi mogao biti konačni Armagedon najavljen u Bibliji- u toj borbi između dobra i zla, između života i smrti, ako želite... Znamo da je glavni cilj komunizma, kao što su izjavili njihovi ateistički vođe prije više od trideset godina, stvoriti Crvenu Kinu, Crvenu Aziju, zatim Crveni Pacifik i potom porobiti Ameriku.⁷⁸

---

⁷⁸ Teachingamericanhistory.org (1950) *Speech Explaining the Communist Threat*. Dostupno s: <https://teachingamericanhistory.org/document/speech-explaining-the-communist-threat/> (Pristupljeno: 11.12.2022)

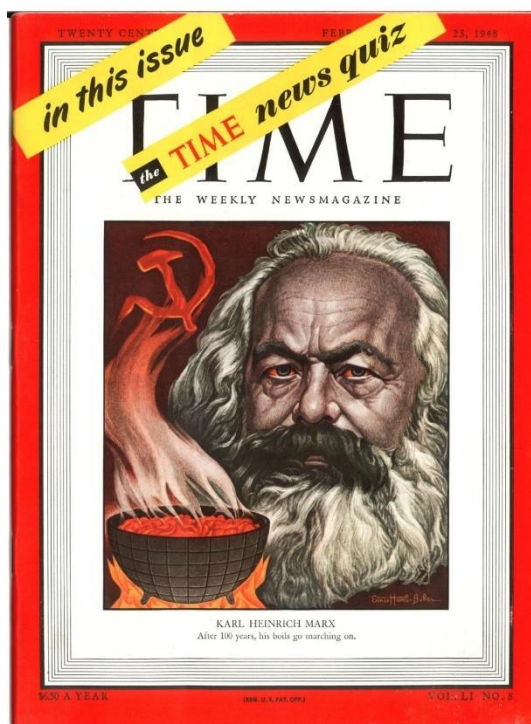
Slika 8 Naslovnica antikomunističkog stripa, c. 1960., ilustrira pogoršanje odnosa SAD-a i Kine nakon uspona Narodne Republike Kine 1949.

Izvor: Heinz History Center (<https://www.heinzhistorycenter.org/blog/collection-spotlight-an-american-in-china/>)

Kako bi se definirao komunizam bilo je, čini se, potrebno definirati muškarce, prvenstveno kao vođe u patrijarhalnom sistemu. Jedino na taj način bilo je moguće shvatiti taj politički sistem. Za mnoge Amerikance komunizam je kao ideologija bila još uvijek nepoznata prijetnja. Zašto su komunisti bili opasni i kako su se oni razlikovali od Amerikanaca? Bilo je potrebno odgovoriti na ta pitanja kako bi se objasnila neprijateljska politika prema komunistima i njihovim saveznicima. Za mnoge je Amerikance komunizam bio izrazito zastrašujuća ideologija jer je imao pristaše diljem svijeta te su upravo velesile, poput Kine i Rusije, bili nositelji te ideologije. Bilo je potrebno kompleksan sustav ljudi i ideologiju svesti na nabijen dualizam. Izražena preokupacija ratom izrodila je tjeskobom u vezi s ulogom muškarca u takvom sistemu. Zbog potencijalnog utjecaja komunističkog režima na Amerikance, bilo je potrebno spriječiti proboj narativa o ideologiji koja bi potencijalno bila prihvaćena od strane Amerikanaca, a upravo su novine bile glavni saveznik u tome.

Slika 9 Naslovnica časopisa TIME, 23. veljače 1948.

Izvor: TIME (<https://time.com/vault/year/1948/>)

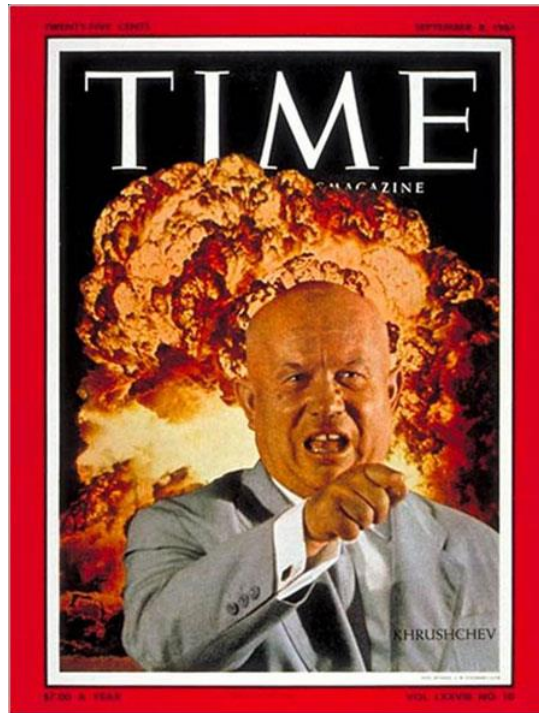
Slika 10 Naslovnica časopisa TIME, 17. rujna 1951.

Izvor: TIME (<https://time.com/vault/year/1951/>)

Slika 11 Naslovnica časopisa TIME, 8. rujna 1961.

Izvor: TIME (<https://time.com/vault/year/1961/>)

5.2. „Vitalno središte“

Arthur M. Schlesinger Jr., američki povjesničar, iznio je teoriju o takozvanom vitalnom središtu.⁷⁹ Razlog njegovom stvaranju je bila sve veća popularnost komunističkog pokreta. Schlesinger je teoriju razvio jer je smatrao da do rastuće popularnosti komunističkog pokreta dolazi zbog sve veće slabosti desnice, ali i demokratske ljevice u Americi. Vitalno središte sačinjavaju birokrati američke političke scene. Time što je pratio „neuspjeh“ desnice, možemo zaključiti da je Schlesinger došao do zaključka da je srž uspjeha ili neuspjeha bila povezana uz sposobnost poslovnih ljudi.⁸⁰ Naime, feudalni ratnici bili su zamijenjeni računovođama i u tom procesu muški je rod emaskuliran. Politička vlast je bila emaskulirana. U SAD-u 1940-ih i 1950-ih muškarac koji karijerno spada pod buržoaziju nije „pravi“ muškarac, on je najčešće emaskuliran.

---

⁷⁹ Cuordileone, A. (2000) „*Politics in an Age of Anxiety*“: *Cold War Political Culture and the Crisis in American Masculinity, 1949-1960*. Oxford University Press, 87(2), str. 515.

⁸⁰ Ibid.

Slika 12 Stisnuta šaka s moćnom bakljom iznad i između masa političke ljevice i političke desnice

Izvor: Cuordileone, A. (2000) „*Politics in an Age of Anxiety*“: *Cold War Political Culture and the Crisis in American Masculinity, 1949-1960*. Oxford University Press, 87(2), str. 520.

Za razliku od današnjih muškaraca na vlasti, federalisti su bili „hrabri muškarci koji se nisu klonili društvenog sukoba“.⁸¹ Problem su njihovi nasljednici koji su društvo transformirali u prestrašene kapitaliste sklone hysteriji. Pred izgledima čak i umjerene društvene reforme, oni se sakrivaju u „materičnu udobnost“ carina i monopola.⁸² Ono što nedostaje Amerikancima, tvrdi Schlesinger, jest tvrda vlast utjelovljena u primjeru Winstona Churchilla. Američki konzervativci zapostavili su stariji, patricijski maskulinitet koji je najbolje bio utjelovljen u primjeru američkog Teddyja Roosevelta.⁸³

Teddy Roosevelt 26. je predsjednik Sjedinjenih Američkih Država. Od 1901. do 1909. obnašao je dužnost te je u tom vremenu ostavio velik utjecaj na američku politiku. Njegova politika je kontroverzna u mnogim aspektima, od osvojene Nobelove nagrade do hijerarhija baziranih na rasnoj diskriminaciji.⁸⁴ Roosevelt je istovremeno osiromašio i obogatio politički život Amerikanaca. Ono što nas zanima jest njegov pogled na maskulinitet, kako ga je koristio u provedbi svojih politika te zašto je maskulinitet njemu bio osobno važan. U ranom djetinjstvu

---

⁸¹ Ibid., str. 517.

⁸² Ibid.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ The Intercept (2020) *As Teddy Roosevelt's Statue Falls, Let's Remember How Truly Dark His History Was*. Dostupno s: <https://theintercept.com/2020/06/22/as-teddy-roosevelts-statue-falls-lets-remember-how-truly-dark-his-history-was/> (Pristupljeno: 04.01.2023.)

Roosevelt je bio „feminizirani“ dječak koji je vrijeme radije provodio sjedeći, čitajući knjige nego na polju s dječacima.⁸⁵ U četrnaestoj godini došlo je do ogromnog preokreta u njegovom životu kada je nakon maltretiranja od strane drugih dječaka odlučio sam postati fizički jak. Krenuo se baviti boksom i družiti se upravo s tim tipom muškaraca koji su ga prije maltretirali jer u njegovim očima, oni su bili pravi muškarci, utjelovljenje maskuliniteta. Muškarci koji su vječito sjedili za knjigama, diskutirali i živjeli u luksuzu nisu bili utjelovljenje muškaraca. To su bili muškarci lijenog duha, uobraženi mudrijaši koji nisu mogli stvoriti potrebno vodstvo koje bi pridonijelo razvoju zemlje. Smatrao je da treba rekonstruirati maskulinitet, a u tom mišljenju je našao mnoge pristaše.⁸⁶ Pisac Henry James 1886. godine u svojoj knjizi „The Bostonians“ putem heroja Basila Ransoma kritizira tadašnji maskulinitet.

Cijela generacija je ženskasta, tonalitet muškaraca nestaje sa svijeta, sve što ostaje je žensko, histerično, brbljavo doba, doba šuplje fraze i lažne finoće i pretjerane brižnosti i umiljate osjetljivosti koja će, ako uskoro ne pazimo, uvesti vladavinu prosječnosti, najslabiju i najravniju i najpretenciozniju koja je ikada postojala. Muški karakter, sposobnost da se usudite i izdržite, da spoznate, da se ipak ne bojite stvarnosti, da pogledate svijet u lice i shvatit ga onakvim kakav jest – vrlo čudan i djelomično vrlo bazna smjesa – to je ono što želim sačuvati, ili bolje rečeno, kako bih rekao, oporaviti; i moram vam reći da me uopće nije briga što će biti s vama, dame.⁸⁷

Roosevelt je htio stvoriti posebne arene gdje bi dječaci, i adolescenti i odrasli muškarci mogli slobodno komunicirati. Ta komunikacija zasnivala se na sportu jer su se samo putem sporta, putem fizičkog napora, muškarci mogli naučiti kako se suočiti sa životom. „The Young Men's Christian Association“, sa svojim idealom snažnog kršćanstva nadahnutog Isusom Kristom i njegovom „veličanstvenom muževnosti“, ponudio je takvu arenu.⁸⁸ Roosevelt igra ulogu patricijskog reformatora. Iz svega navedenog, stječemo dojam da se muškarci tadašnjeg razdoblja moraju boriti s problemom ženske invazije u političku arenu, ali i u same jezgre njihovih karaktera. U doba kada je Roosevelt već bio na političkoj sceni, žene su upoznate s pozitivnom ženskom seksualnosti koja je temeljena na želji, a ne na obvezi prema partneru i obitelji. Ono što je definiralo muškarce tog doba jesu radna etika, političko građanstvo i pravo na uživanje u seksualnim „avanturama“. Što se događa kada žene shvaćaju da upravo i one

---

⁸⁵ Testi, A. (1995) *The Gender of Reform Politics: Theodore Roosevelt and the Culture of Masculinity*. Oxford University Press, 81(4), str. 1516.

⁸⁶ Cuordileone, A. (2000) Op. cit, str. 525.

⁸⁷ Testi, A. (1995) Op. cit, 1521.

⁸⁸ Ibid., str. 1522.

možu i žele poistovjetiti se s tom definicijom? Događa se kriza muževnosti. Rooseveltovo rješenje je povratak rigidnim seksualnim demarkacijama. On ženskost ne pripisuje strogo demokratima ili republikancima već muškarcima koji ne upadaju u njegove kriterije maskuliniteta, ženskaste muškarce koji nisu sposobni voditi. Roosevelt je bio percipiran i u Americi i u inozemstvu kao robustan, jak muškarac koji je čvrstom rukom provodio politike te upravo je zbog toga njegovo shvaćanje maskuliniteta imalo veliki utjecaj na muškarce i žene diljem zemlje.

Slika 13 Tijekom proljetnih putovanja 1910. bivši predsjednik Theodore Roosevelt posjećuje njemačkog cara Wilhelma II. Crtani prikaz implicira međusobno divljenje navedenih kao „modernih“ muškaraca koji dijele sličan maskulinitet

THE COMPLIMENT SUPREME

During his spring 1910 travels, former president Theodore Roosevelt was received by European heads of state, including Kaiser Wilhelm II of Germany. This cartoon implies that the mutual admiration of these two "terribly modern" males rested on similar constructions of manhood.
Nelson Harding, *Brooklyn Eagle*, c. 1910.

Izvor: Testi, A. (1995) *The Gender of Reform Politics: Theodore Roosevelt and the Culture of Masculinity*. Oxford University Press, 81(4), str. 1516.

Schlesinger se odmiče od Rooseveltove retorike da se ženskost može pripisati muškarcima lijevice i desnice, već navodi da je ona isključivo manjkava kod lijevice u politici. Dok su muškarci desnice jednom imali potreban maskulinitet vođe, lijevo-progresivni ju prema Schlesingeru nikad nisu ni imali. Schlesinger lijevo-progresivnim muškarcima daje nadimak „Doughface“⁸⁹ jer su bili moralno lako savitljivi, oni su bili beznadno i moralno emaskulirani. Schlesinger je pritom razlikovao lijeve, progresivne i lijevo-progresivne muškarce.

⁸⁹ Ibid., str. 518.

„Doughface“ su prvenstveno bili progresivni muškarci koji su pridonosili neuspjehu ljevice. Winston Churchill i Teddy Roosevelt primjer su poželjnog maskuliniteta desnice, a Henry Wallace primjer je neuspjelog emaskuliranog maskuliniteta ljevice. Henry Wallace, američki političar, bio je optužen da svojom politikom⁹⁰ potiskuje stvarnost zbog nesposobnosti suočavanja s okrutnošću s kojom se muškarac inače mora znati nositi. Schlesinger u svojem radu „Vitalno središte“, Wallacea predstavlja kao muškarca čija je definirajuća kvaliteta njegova sentimentalnost, a koji politički život tretira kao sapunicu.⁹¹ Wallace je stoga mekan, a ne tvrd. Možemo „zaključiti“ da je njega lako prevariti i njime lako manipulirati jer lijevo-progresivni muškarac uistinu vjeruje da je zabrinut za dobrobit pojedinca i u toj vjeri ne uviđa da drugi ne dijele njegove stavove i njegova razmišljanja. Schlesinger tvrdi da komunisti koriste lijevo-progresivnog muškarca kako bi odsjekli Amerikance od njihovih tradicija i dodatno emaskulirali njihove muškarce. Za Schlesingera, progresivci se koriste politikom kao „ispušnim ventilom za privatne pritužbe i frustracije“.⁹² „Doughface“ je privučen politikom jer putem nje i radničke klase on može ostvariti svoju „žensku fascinaciju nepristojnim“, a istovremeno se koristeći mišićnom snagom proletarijata.

Schlesinger povezuje perverziju uz feminizam, on također povezuje perverziju uz totalitarizam jer je za njega totalitarizam središnje mjesto čovjekovih dubljih tamnih strasti. Jedna od čovjekovih dubljih strasti jest to što želi da ga se disciplinira. Komunisti su navodno svjesni „ljudske slabosti“.⁹³ Koristeći se propagandom oni ispunjavaju tu perverziju za disciplinom koja je prisutna u ženama i emaskuliranim muškarcima. Komunizam izopačuje politiku koristeći se emaskuliranim muškarcima, perverzijama ljudi i homoseksualnošću.⁹⁴ Schlesinger pritom nije objasnio poveznicu s homoseksualnošću, ali na temelju diskursa koji je prevladavao u 1950-im i 1960-im godinama u Americi, možemo zaključiti da homoseksualnost feminizira muškarca. Homoseksualac ne može predstavljati stariji, patricijski maskulinitet. On upada u skupinu marginaliziranih građana, on stereotipno ne može biti fizički jak te on nije sposoban voditi. Nažalost, ovakva zlonamjerna i iskrivljena stajališta možemo naći i u mnogim današnjim društvima. Homoseksualnost se percipira kao slabost duha i uma, vječito u opreci s vjerskim idealima i muževnosti.

---

⁹⁰ Henry A. Wallace je objavljivao spise namijenjene muškarcima koji su živjeli i radili na farmama, ali i široj publici u nadi da će ih nadahnuti da se vrate agrarnom životu. Wallace bio zabrinut „krizom maskuliniteta“ te je sastavio listu uputa i savjeta kojima je htio spasiti maskulinitet. Iako su spisi prvenstveno namijenjeni za muškarce, oni su sadržavali upute o tome kako pravilno postupati s ženama na farmi. U trenutku kada Wallace potiče rad kod žena te ulaganje u njihov rad, on gubi podršku konzervativaca kao što je Schlesinger.

⁹¹ Cuordileone, A. (2000) Op. cit, str. 518.

⁹² Ibid., str. 519.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Ibid.

Joe McCarthy, američki političar, je 1950. godine održao govor u republikanskom ženskom klubu okruga Ohio u Wheelingu gdje je za američku poziciju nemoći okrivio liberalne „bistre mladiće... rođene sa srebrnim žlicama u ustima“ koji su privilegirani i „sisificirani“. McCarthy je često spominjao Deana Achesona kao „Crvenog dekana“ i „pompozno diplomata u prugastim hlačama s lažnim britanskim naglaskom“ koji je govorio protiv komunizma s „čipkastim maramicama, svilenim rukavicama i s harvardskim naglaskom“... McCarthy je napao „sažaljivo cviljenje lažnih liberala koji sisaju jaja“, ljudi koji bi „držali svetim te komuniste i pedere“ u državi te onima koji su prodali Kinu u „ateističko ropstvo“.⁹⁵

Slično Rooseveltu i kasnije Schlesingeru, Harry S. Truman krivi muškarce u politici za političke neuspjehe u borbi specifično protiv komunizma. U svojem govoru 2. lipnja 1950. godine Truman uspoređuje komuniste i Amerikance. Njegov cilj je, čini se, ukazati na neuspjeh američkog vodstva u suzbijanju komunističkih ideja na američkom tlu.

Je li to zato što smo manje inteligentni od komunista? Je li to zato što im ne možemo parirati u hrabrosti? Je li to zato što je njihova odanost ateizmu veća od naše odanosti Bogu? Je li to zato što smo manje spremni ustati i boriti se za ono što mislimo da je ispravno? Dame i gospodo, odgovor na sva ta pitanje je „Ne“. Što je onda odgovor? Je li odgovor leži u našem vodstvu? Na to je moj odgovor „Da“ i pozivam svakoga da pronade drugi odgovor...Imenovao sam i iznosio dokaze protiv onih vođa koji su bili odgovorni za prodaju u komunističko ropstvo 400.000.000 ljudi – onih vođa odgovornih za stvaranje komunističkih odskočnih dasaka do američkih obala. Oni na vlasti u Washingtonu kažu da to nije tako; da to nisu ti muškarci.⁹⁶

Kasnije u govoru Truman napominje da negiranje izdaje upravo jest jedan od uspjeha komunista u Americi. Oni su navodno bili duboko ukorijenjeni u politički život Amerikanaca te je bilo potrebno razotkriti te muškarce i iskorijeniti ih. Teddy Roosevelt ne iznosi svoje ideje u istom vremenskom razdoblju kao Harry Truman i Arthur Schlesinger. Navedeni ne dijele iste političke ciljeve niti zastupaju istu politiku, ali se njihove ideje o ulozi muškarca u američkom društvu isprepliću.

---

⁹⁵ Ibid., str. 521.

⁹⁶ Teachingamericanhistory.org (1950) *Speech Explaining the Communist Threat*. Dostupno s: <https://teachingamericanhistory.org/document/speech-explaining-the-communist-threat/> (Pristupljeno: 11.12.2022.)

5.3. Američki muškarac

Tko je pigmalionski muškarac u američkom društvu 1940-ih i 1950-ih godina? To je svaki muškarac koji prihvaća, svjesno ili nesvjesno, novu definiciju maskuliniteta i koji prema njezinim očekivanjima mijenja svoje ponašanje. Reduciranje stava o komunizmu i komunistima na temelju jednog svjetonazora, u ovom slučaju svjetonazora političke elite američkog tadašnjeg društva, nepoželjno je ponašanje. No mijenjanje svojeg ponašanje prema određenoj skupini ljudi jer postoji strah o vlastitom bivstvu na temelju fiktivnog neprijatelja je možda čak i opasno ponašanje, ovisno o kontekstu priče. U ovom slučaju, maskulinitet američkih muškaraca doveden je u pitanje zbog predstojećeg straha ili, bolje rečeno, izazvanog straha od komunista i ideje da bi njihov američki identitet i njihov maskulinitet mogao biti doveden u pitanje ako imaju pozitivne asocijacije vezane uz komunizam.

Što onda možemo izvući kao zaključak o propagandi i američkom pigmalionskom muškarcu? Tko je u 1940-im i 1950-im godinama neprijatelj i zašto je maskulinitet navodno ugrožen? Neprijatelji su komunisti, kao i svi ne-Amerikanci koji bi eventualno mogli predstavljati prijetnju američkom narodu. Zašto je maskulinitet američkih muškaraca ugrožen? Zato jer su se u redove američkih obitelji, fakulteta i same politike uvukli komunisti koji ih žele feminizirati i samim time oslabiti. Američki muškarci su, prema idejama navedene trojke, vrsni primjerci genetskog materijala koji se svim snagama bore protiv metaforičnih mutacija nazvanim komunizam.

E. Merrill Root, profesor engleskog na Wheaton Collegeu, inzistirao je da je najveća opasnost s kojom se suočavaju Sjedinjene Države „unutarnja kulturna subverzija“.⁹⁷ Prema Rootu, liberalni intelektualci utječu na druge time što ih svojim informacijama i prijenosom svojeg obrazovanja čine nemoćnima, mekšima i upravo onakvima kakvima ih komunisti žele. Amerikanci su žrtve liberala jer nesvjesno pod njihovim utjecajem kolektivno gube moć kao narod. Oni postaju emaskuliran narod kojima sada komunisti mogu lako manipulirati. Društvo u kojem žene stječu položaj moći u kući neminovno je osuđeno na propast maskuliniteta. Schlesingerova kriza maskuliniteta u Americi ukazuje nam kako djelotvorna propaganda odvraća ljude od ozbiljnog razmatranja ekonomskih politika svojih država na politike identiteta. Iako su obje politike od važnosti, kontraproduktivno ih je miješati i zamijeniti međusobno. Neki muškarci tog vremena bili su „svjesni“ da je maskulinitet u Americi u krizi. Želja za dokazivanjem svojeg maskuliniteta postala je za mnoge isprepletena sa željom konformiranja masi. Svaka kultura i svaki narod nosioci su određenih vrijednosti i očekivanja. Ispunjenje tih

---

⁹⁷ Cuordileone, A. (2000) Op. cit, str. 522.

očekivanja daje mnogima radost, ali i sigurnost. Želja za ispunjenjem tih očekivanja često dovodi do konformizma masi i dovodi upravo do stvaranja pigmalionskih muškaraca. Za neke pojedince je konformizam čak pozitivan, a nekima stvara duboke emocionalne tegobe koje onda dovode do raznih problema s kojima se mnogi teško nose.

Schlesinger je za „ukidanje američkog maskuliniteta“ okrivio „zlokobnost“ masovne društvene doktrine „zajedništva“ koja je tjerala ljude da se pokore grupi koja sve proždire i čiji je učinak bio slomiti čovjekov osjećaj sebe i time izbrisati njihovu muškost.⁹⁸ Društvo je svojim zajedništvom ugrozilo ne samo maskulinitet, ali i rodne razlike. Neki kritičari su krivili žene, ali su neki poput Schlesingera smatrali da rastuća moć žena nije bio uzrok feminizaciji muškaraca već rezultat društvenog zajedništva i slabosti progresivno-lijevih muškaraca. Za Ameriku 1950-ih godina neprijatelj nije bila žena već zajedništvo koje je mamilo muškarce u prividnu sigurnost ideologija poput komunizma. Zajedništvo je navodno proces kojim se feminiziraju američki muškarci, oni postaju laka meta komunista i prijenosnici komunizma u Ameriku. Brige oko maskuliniteta nisu nova pojava u Americi, ali je razdoblje 1950-ih godina zasigurno intrigantno razdoblje jer se ideje oko hladnog rata i propaganda koriste kako bi se objasnila sve rastuća briga i strah oko maskuliniteta. Val tjeskobe koju su muškarci, ali i žene osjetili bio je vezan uz okolinu u kojoj su se nalazili. Mogućnost hladnog rata izazivala je tjeskobe koje su posljedično tražile nova objašnjenja i nova rješenja za sve rastuću zabrinutost američkih građana. Birokratizacija, urbanizacija, komercijalizacija i društvene reforme su propitkivale ulogu muškaraca u društvu. Ono što su nekada bili uobičajeni atributi u muškom ponašanju postaju navodno rijetkost. Agresija, strast, borbenost i snaga muške su vrline koje je trebalo njegovati, ali su očigledno bile zapostavljene. Roosevelt je smatrao da je rat jedan od sredstava putem koje se mogao regenerirati maskulinitet. Truman je smatrao da je prosječni američki muškarac sposoban pridonijeti ratnoj pobjedi svojeg naroda, ali je zbog utjecaja komunista njegov maskulinitet i njegova sposobnost vođenja kompromitirana. Možemo li onda pretpostaviti da u situacijama kada postoji prijetnja sukoba, maskulinitet najčešće doživljava revitalizaciju i poprima nove definicije? Ako prihvatimo tu tezu, dolazimo do nadasve tragičnog zaključka da je maskulinitet jeftina supstitucija kojom se koristi politička i ekonomska elita kako bi potkopala pokušaje ozbiljnog razmatranja problema i nalaženja novih rješenja za političke probleme. Nastanak pigmalionovskog muškarca jedan je od alata kojim se ostvaruju politički ciljevi. Brige o mentalnom zdravlju zbog postavljenih očekivanja čini se da ne brinu mnoge, a ako ih brinu, te brige ne dolaze do izražaja u javnom diskursu.

---

⁹⁸ Ibid., str. 524.

6. OD KOLONIJALIZMA DO KAPITALISTIČKOG DRUŠTVA

Teza rada potječe od presumpcije da se propagandom manipulira ponašanje i percepcija muškog spola kako bi se postigli određeni politički ciljevi. Povijest je fundamentalno narativne forme. Kolonijalizam, nacizam i slobodno kapitalističko društvo tri su različita oblika sistema koja su isticana u ovom radu, primarno zbog njihove različitosti. Kultura i religija neki su od faktora koji također utječu na različitost. Indija, Njemačka i Sjedinjene Američke Države se u bilo kojem povijesnom razdoblju ne isprepliću kulturno, to jest, one su toliko različite i upravo su zbog tog razloga savršeni primjeri kako bismo početnu tezu rada potvrdili ili odbacili. U ovom poglavlju rada naglasit ćemo sličnosti i razlike sistema te pokušati povezati sličnosti u provedbi propagande. Nadalje, analizom definicija maskuliniteta, svakog razdoblja, pokušat ćemo uvidjeti koje se vrijednosti odbacuju, a koje promiču propagandom. Također, koje su vrijednosti i definicije maskuliniteta još uvijek prisutne, a koje su tijekom povijesti tih država polako isparile iz pamćenja i iz ponašanja ljudi. Ono što je nesvjesno samim pojedincima ne treba ostati nesvjesno nama koji iz položaja „nesudionika iz budućnosti“ pokušavamo naći zajedničku točku u toj repetitiji različitosti.

Haruki Murakami je jednom napisao „Najbolja stvar koju možete učiniti s hipotezom je pustiti je da ide bilo kojim tijekom“.⁹⁹ Nažalost, u ovom radu morali smo se ograditi do određene mjere jer je sam pigmalionski muškarac ograničen definicijom. Pigmalionski muškarac se nalazi u Indiji, Njemačkoj, Sjedinjenim Američkim Državama, ali i u svakoj drugoj državi, narodu i zajednici diljem svijeta. Na samom početku rada ponuđena je definicija maskuliniteta u pokušaju sustavnijeg naglašavanja tri temeljnih točaka maskuliniteta, a koje je potrebno zadovoljiti kako bi muškarac dokazao svoj maskulinitet. Podsjetimo se, te tri temeljne točke su fizička građa, karijerna superiornost te odnos prema ženama.

U ovom zvjerskom okruženju gdje jači prevladavaju, a slabiji jedva preživljavaju, svaki atom našeg postojanja želi nas uvjeriti da smo upravo mi vrijedni postojanja te da mi zaslužujemo biti u onoj skupini koja je jača. Mi nismo spremni odbaciti naš ego jer nas upravo on štiti od realnosti, realnosti u kojoj mi kao pojedinci nemamo veliki utjecaj. Dajemo sami sebi privremena i uvjetna objašnjenja zašto živimo život koji živimo, ali to su objašnjenja bez ikakve logične osnove. Jesu li maskulinitet ili feminitet uistinu spona koja veže brojne generacije ljudi diljem cijelog kontinenta ili je to ljudska psihološka neutaživa potreba za prihvaćenjem?

---

⁹⁹ Murakami, H. (2003) *The Elephant Vanishes*. London: Vintage, str. 100.

6.1. Potreba za dominacijom

U ranim godinama kolonizacije Indije mijenja se percepcija maskuliniteta. Britanski muškarci uvode nove definicije maskuliniteta u indijsko društvo. Oni etiketiraju „feminizirane babuse“ i uvjetuju njihov maskulinitet na temelju maštovitog i domišljatog pokazivanja britanske superiornosti. Maskulinitet je nalagao muškarcu da mora biti muževan, energičan i požudan. Muškarac mora odbaciti feminitet kako ne bi riskirao manjkavost i slabost karaktera. Muškarac također mora voditi, on mora biti na vrhu društvene piramide. U nacističkoj Njemačkoj klasični ideal maskuliniteta podrazumijevao je muškarca koji je imao „kontrolu“ nad svojim emocijama, koji je grub i vječito u ratu s feminitetom. U Sjedinjenim Američkim Državama 1940-ih i 1950-ih godina kroz nametanje specifičnog oblika maskuliniteta odbacuju se lijeni mudrijaši koji vječito čitaju knjige i diskutiraju satima. „Pravi“ maskulinitet utjelovljen je u figurama koje su bile fizički jake, sklone sukobima i s tim u vidu, pobjedama. To su figure koje su odbacivale feminitet koji ih je slabio i činio lošim političarima i slabim patrijarhalnim glavama obitelji. Koliko je muškaraca sposobno utjeloviti ove uvjete, a da nije primoran mijenjati segmente svoje osobnosti? Muškarci su prinuđeni igrati uloge osuđene na neuspjeh od samog početka. Uloge koje sami sebi postavljaju su nedostižne, a najveća ironija se upravo nalazi u tome da muški spol sam sebi otežava život jer upravo oni koji kroje narrative prema kojima trebaju mijenjati sebe u nešto što nisu ili ne mogu biti. Friedrich Nietzsche, njemački filozof, napisao¹⁰⁰ je da je „čovjek najokrutnija životinja“ i da su ljudi vođeni željom za moći koja ih tjera tlačiti i dominirati jednu nad drugima. Slično njemu, Andrew Dworkin, američka spisateljica i radikalna feministkinja, pisala¹⁰¹ je kako muškarci imaju moć, oni imaju alate za ugnjetavanje, a žene imaju „istinu“, one imaju moć odbijanja, potlačenost žena je rezultat muške potrebe za dominacijom i kontrolom. Postoji više zašto ljudi imaju potrebu dominirati jedni nad drugima. I Nietzsche i Dworkin nisu u krivu, ali moramo uzeti u obzir da potreba za dominacijom se ne može svesti samo na odnos moći između spola. Nadalje, usporedba ljudi sa životinjama zahtijeva detaljnije objašnjenje. Stoga, navest ćemo par potencijalnih razloga zašto ljudi imaju potrebu za dominacijom.

Prvi razlog je nesigurnost. Osjećaj nesigurnosti u nekima izaziva potrebu kontroliranja drugih oko sebe kao način putem kojeg mogu kompenzirati vlastite osjećaje neadekvatnosti. Drugi razlog je želja za kontrolom. Često je razlog povezan s našom ranom mladošću i naš doživljaj

---

¹⁰⁰ Nietzsche, F. (2006) *Thus Spoke Zarathustra: A Book for All and None*. Cambridge: Cambridge University Press, str. 176.

¹⁰¹ Dworkin, A. (2007) *Intercourse*. United States of America: Basic Books, str. 215.-216.

svijeta oko nas. To može biti strah od nepoznatog, kaotično okruženje tijekom odrastanja, potreba za sigurnošću itd. Treći razlog je potreba za osjećajem važnosti. Možda vlastiti talenti i rad nisu dovoljni kako bi se osjećali uspješno naspram drugih, u tom slučaju neki pojedinci rješenje svom problemu nalaze u osjećaju važnosti koji realiziraju kroz pokušaj ostvarivanja moći nad ljudima u svojoj okolini. Možda nisu ništa bolji od drugih, ali time što ostvaruju dominaciju nad njima, oni postaju važniji od njih. Četvrti razlog je moguća trauma koju su pojedinci doživjeli tijekom života. Izbjegavanje ponavljanja čina koji je izazvao traumu može se realizirati kontrolom nad svojom okolinom, ili barem tako neki smatraju. Peti i pritom posljednji razlog koji ćemo navesti je socijalizacija. Kulture po svijetu se razlikuju, samim time se i razlikuju društva i njihove vrijednosti. Neka društva cijene moć i dominaciju. Odrastanje u takvoj okolini povećava šansu da će pojedinac internalizirati dominaciju kao pozitivnu vrijednost koju onda treba realizirati. Koje zaključke možemo na temelju navedenih razloga izvući?

Jedan od načina putem kojeg se mogao „eliminirati“ velik broj konkurenata za dominaciju jest etabliranje ženskog spola kao slabog. Samim time muški spol već ima nadmoć i puno manju konkurenciju. Na temelju čega su bazirali ideju da je bila potrebna dominacija nad ženama? Jedan od razloga jest fizička slabost. No, fizička slabost nije bila ekskluzivni kriterij za samo ženski spol. Još uvijek je puno konkurenata nad kojim treba dominirati. Zašto ne bi fizičku jakost uveli kao kriterij za dominaciju i unutar ranga muškog spola? U ranom kolonijalizmu u Indiji fizički jak muškarac je Britanac, a njegova suprotnost je „feminizirani babu“ čija fizička konstitucija navodno nalaže da ima slabe kosti i slabe mišiće. U nacističkoj Njemačkoj fizički jak muškarac utjelovljen je u primjerima Waltera Haucka i spomenika slobode Josepha Thoraka. To je vojnik koji je mentalno „jak“ i koji ne suspreže pokazati svoju okrutnu stranu neprijateljima. U SAD-u fizički jak muškarac jest onaj koji se bavi sportom, koji ne sjedi doma i čita knjige po cijele dane. To je muškarac koji nije komunist jer ga komunizam navodno emaskulira.

No, i dalje postoji veliki broj konkurenata u toj „igri“ dominacije. Potrebno je, dakle, uvesti još kriterija. Sljedeći kriterij onda može biti karijerna superiornost. U Indiji su to bili domišljati i briljantni Britanci s novom tehnologijom koja je zadivila Indijce. U Njemačkoj su to bili često obrazovani generali i doktori koji su bili u situaciji gdje mogu upravljati tuđim životima. Oni su doslovce iz hira birali koga ubiti, a koga održati na životu. U SAD-u, muškarci buržoazije su emaskulirani, oni nisu „pravi“ muškarci jer su navodno beskičmenjaci koji sjede za svojim stolovima i po cijele dane diskutiraju umjesto da sami izađu na bojna polja i ulaze u direktan sukob s neprijateljima.

Među muškarcima postoji hijerarhija, ali na dnu svake hijerarhije je žena. Znajući da je žena na dnu hijerarhije za mnoge je bila utjeha, ali u današnjem društvu sve je teže uvjeriti druge, ali i samog sebe da je upravo žena na samome dnu. U ranom kolonijalizmu u Indiji žene navodno nisu percipirane kao prijetnja tadašnjem sistemu te su stoga rijetko spominjane u, argumentirano, propagandnim radovima. Njihovo je „mjesto“ na dnu hijerarhije i dok god postoje „feminizirani babusi“, one nisu prijetnja jer se one hijerarhijski nalaze ispod indijskih muškaraca. U nacističkoj Njemačkoj feminizirano ponašanje znak je slabosti. Feminiziranim ponašanjem muškarac je emaskuliran. Žena ima ulogu majke i žene, ona može obavljati niže administracijske poslove, ali tu njena uloga staje. U SAD-u, pod „prijetnjom“ komunizma, svaki američki muškarac koji simpatizira komuniste jest emaskuliran. Biti emaskuliran, odnosno feminiziran je uvreda muškarcu. Žena, slično u navedena dva primjera, majka je i supruga svom mužu, ona potencijalno može obavljati neke poslove, ali muškarac je uvijek superiorniji u tom odnosu.

Žene danas sudjeluju u sportovima i odvažne su u dokazivanju fizičke sposobnost te možda najvažnije i najstrašnije za neke muškarce, žene danas uživaju u karijernim uspjesima unatoč mnogim preprekama na temelju njihovog spola. Znajući sve ovo, tko ne bi „sažalijevao“ barem pomalo muški spol? Misleći da stoljećima uskraćuju prava samo ženama, ne uviđaju da su upravo vlastitom spolu naveli najviše dugoročne štete. Jezgru svojih karaktera pokušali su utjeloviti u nedostižnim idealima zbog kojih su mnogi sinovi u adolescenciji patili i na kraju bili primorani promijeniti sebe, biti odbačeni od strane društva ili počiniti samoubojstvo. Teško bi pritom bilo argumentirati da je muški spol doživio veću nepravdu i nejednakost naspram ženskog, ali u kontekstu ovoga rada s primarnim fokusom na muški spol, poželjno je ukazati na agitacije koje otežavaju život muškarcima i zbog kojih oni postaju podložni propagandi. Prethodno smo u radu naveli razloge zašto ljudi imaju potrebu za dominacijom. Argumentirano u ovom radu su upravo ti razlozi srž fragilnosti karaktera zbog koje mnogi postaju podložni propagandi. Vrijednost jedne osobe u idealnom svijetu nije bazirana na fiktivnim pravilima i kriterijima, ali pošto ne živimo u idealnom svijetu i pošto skoro sva društva imaju svoja pravila i kriterije na temelju kojih ocjenjuju vrijednost svojih stanovnika, pigmalionski muškarac postoji.

6.2. Suvremena Indija, Njemačka i SAD

Ako sagledamo današnju situaciju u Indiji, nažalost dolazimo do saznanja da je maskulinitet postao naglašeniji nakon odlaska Britanaca. Žene su na dnu hijerarhije, one su silovane u

vlakovima,¹⁰² prodane kao objekti drugim obiteljima kroz zaruke¹⁰³ te na kraju u nekim obiteljima nepoželjne prije samog rođenja.¹⁰⁴ Za razliku od njih, muškarci samim odbacivanjem feminiteta već ispunjavaju ideal maskuliniteta. Karijerna superiornost i fizička snaga nisu ideali kojim se moderni maskulinitet u Indiji pretežito bavi, iako je koristan alat za razlikovanje muškaraca unutar fiktivne hijerarhije maskuliniteta. U suvremenoj Njemačkoj slavimo progresivnost utjelovljenu u obliku jednakosti muškaraca i žena na poslu, jednakost izbora i jednak pristup obrazovanju. Unatoč tome, u određenim regijama države „zastarjela“ misao o patrijarhalnoj obitelji još uvijek nije iskorijenjena.¹⁰⁵ Maskulinitet zasnovan na figuri vojnika više ne postoji kao koncept u modernom maskulinitetu Njemačke. Sjedinjene Američke Države istovremeno predstavljaju vrhunac i dno suvremenog društva u zadnjih par desetljeća. U određenim zajednicama prevladavaju pozitivni maskulinitet i feminitet i međusobno se isprepliću. No, postoje zajednice koje krajnje konzervativno inzistiraju na odvajanju maskuliniteta od feminiteta. Smatraju da je potrebno vratiti se tradicionalnim vrijednostima,¹⁰⁶ vrijednostima unutar kojih muškarac mora biti superioran, on mora dokazati svoju fizičku jačinu te on mora zarađivati novce imati karijeru, a žena mora paziti na kućanstvo. U Americi se ide od jedne krajnosti u drugu te je teško generalizirati njihov uspjeh ili neuspjeh u odmicanju od starih definicija maskuliniteta. Zaključno, u svakom društvu pravi muškarac jest onaj koji odbacuje feminitet, koji je u svojoj okolini percipiran kao fizički jak te onaj muškarac koji je karijerno superioran drugima.

Povijesna kronologija u sadašnjosti konstruirana je u dijalogu s prošlosti. Sve vrijednosti koje mi kao društva posjedujemo i njegujemo su u jednom trenutku društva već postojale, doduše te vrijednosti nisu bile i nisu se mogle jednako isticati kao danas. Potrebno je pritom naglasiti da se svakim novim desetljećem naše vrijednosti mijenjaju. Te vrijednosti jesu postojale prije, ali potencijalno s manjim intenzitetom ili su pak potisnute od strane društva. U tehnološkom svijetu svakoga dana vidimo pomak naprijed, ali kad su vrijednosti u pitanju, one su intrinzično vezane

---

¹⁰² Ncrb.gov.in (2021) *Crime in India 2021, Volume I*. Dostupno s: <https://ncrb.gov.in/en/node/3721> (Pristupljeno: 07.02.2023.)

¹⁰³ Aljazeera (2023) *'We have no one': The women and girls sold as brides in Kashmir*. Dostupno s: <https://www.aljazeera.com/features/2023/1/15/we-have-no-one-the-women-and-girls-sold-as-brides-in-kashmir> (Pristupljeno: 08.02.2023.)

¹⁰⁴ The Guardian (2020) *Selective abortion in India could lead to 6.8m fewer girls being born by 2030*. Dostupno s: <https://www.theguardian.com/global-development/2020/aug/21/selective-abortion-in-india-could-lead-to-68m-fewer-girls-being-born-by-2030> (Pristupljeno: 16.01.2023.)

¹⁰⁵ The New York Times (2018) *The German Feminists' Dilemma*. Dostupno s: <https://www.nytimes.com/2018/06/12/opinion/the-german-feminists-dilemma.html> (Pristupljeno: 09.01.2023.)

¹⁰⁶ Ms. Magazine (2022) *The Patriarchs' War on Women*. Dostupno s: <https://msmagazine.com/2022/04/29/patriarchy-war-on-women-lgbtq-reproductive-rights/> (Pristupljeno: 23.12.2022.)

uz naše emocije i naš doživljaj drugih ljudi oko sebe. Ljudi danas nisu bolji od ljudi prije sto godina iako su današnje vrijednosti percipirane kao humanije. Moramo uzeti u obzir kontekst vremena i znanosti koja nam je tada bila dostupna. Stoga, argumentiramo da vrijednosti koje danas kao društvo posjedujemo smo posjedovali i dvjesto godina prije, ali se one nisu mogle realizirati zbog mnogobrojnih faktora.

Sve što trenutno radimo, ideje kojima dizajniramo svoje živote, u ovom su trenutku naša jedina istina zbog koje se dobro osjećamo i nadamo se da će sigurnost naših odluka ostati i u budućnosti. Strah od loših odluka, strah od toga da ispadnemo nesposobni ili glupi pred drugima te strah od toga da nam nešto manjka nas čini podložnim propagandi. Mi ljudi čeznemo za tuđim odobrenjem. Problem je u tome što se tog straha ne možemo riješiti. Strah je na mnogo načina kao feniks. Feniks može izgorjeti milijun puta i ponovno će se vratiti. Još jedna indikacija straha jest stalna potreba dokazivanja naših vjerovanja. Pogrešno je htijenje strahu pridati mnogostranost. On je izazvan u nama od strane nečega ili ga mi izazivamo u drugima. Riječi kao što su rat, bolest, neprijatelj, izazivaju u nama strah. Dobri govornici svjesni su da je potrebno simplificirati svoje govore kako bi što veća masa slušatelja uopće htjela slušati što govore. Zadatak političkog govornika nije znanstveno obrazovati svoju javnost, već uvjeriti ih u svoje politike kako bi ostvario političke ciljeve svoje stranke. U mnogostranom sadržaju tih govora, jedna od učestalo ponavljanih tema jest vrijednost određenog društva.

Čak i kad je javnosti dana informacija, mnogi je nisu voljni proučiti. Kako onda možemo očekivati od javnosti da uživa u dužim govorima, ispunjenima podacima, povijesnim kontekstima i statistikama? Ono što većina ljudi želi jesu brza i jednostavna rješenja za njihova pitanja. Kada izbija nova kriza te kada je potrebno donijeti velike odluke, pojedinci na poziciji moći se neće zamarati informiranjem javnosti već će biti usredotočeni na ostvarivanje svojih političkih ciljeva.

6.3. Što ugrožava muškarce?

Andrew Tate i Jordan Peterson bi kao odgovor na pitanje što ugrožava muškarca jednu ruku uprli prema ženama, a drugu prema društvu. Teddy Roosevelt bi također jednu ruku upirao prema ženama, ali drugu bi usmjerio prema muškarcima koje on karakterizira kao slabe. Ne postoji točan odgovor na ovo pitanje jer ne postoji ijedna specifična zajednica ili skupina kroz vrijeme koja ugrožava muški spol. Unatoč tome što ne postoji točan odgovor, u ovom radu argumentiramo da ipak postoji jedna skupina ljudi koja ima znatan utjecaj na percepciju onoga što ugrožava muškarca. Ta skupina je politička elita, a razlog našem upiranju prsta prema njima

jest uvjerenje da je ona najčešće krojač novih definicija maskuliniteta. Ovu tezu pokušat ćemo obraniti u predstojećem poglavlju.

Carl Gustav Jung, švicarski psiholog i psihijatar, jednom je rekao da je velika količina zla u ovom svijetu prisutna zbog čovjekove beznadne nesvjesnosti. Osim društva koje ugrožava muškarce, možemo li ponuditi i nesvjesnost i neinformiranost o našoj okolini, ali o našim politikama kao potencijalni odgovor na pitanje? Prihvatimo li ove odgovore, postoji li rješenje za ovakav problem? Neki bi tvrdili da je u pitanju obrazovanje mase, ali mnogi koji potpadaju pod utjecaj propagande visoko su obrazovani pojedinci. Nitko nije imun na utjecaj propagande stoga nećemo tvrditi da je moguće zaustaviti stvaranje pigmalionskog muškarca. Pigmalionski muškarac bio je jednako prisutan u Rimu kao što je i danas (primjerice, poznat Ciceronov govor „In Catilinam“).¹⁰⁷ Biti svjestan o svojoj nesvjesnosti jedini je način na koji možemo pokušati ograditi sebe od propagande. I ta svjesnost o nesvjesnosti i dalje nam ne osigurava pristranost i mogućnost potpadanja pod propagandu. Osoba može biti svjesna vršenja propagande nad njima, ali ne znači da je sposobna ne pasti pod njezin utjecaj. Nadalje, najveće promjene u ljudskoj svijesti se događaju u burnim vremenima velikih i iznenadnih promjena. Jedini lijek u takvim situacijama koji možemo ponuditi jest pokušati održati društvo stabilnijim, primarno misleći na ekonomsku stabilnost. To je zadatak primarno za ekonomiste koje nažalost mnogi u politici odbacuju zbog vlastitih ciljeva. Poželjno je sjetiti se izreke D. L. Smitha koja nam govori da se uhranjeni vragovi ponašaju bolje od izgladnelih svetaca. Oswald Mosley,¹⁰⁸ britanski političar, nije doživio uspjeh u Engleskoj upravo zato jer nije mogao definirati neprijatelja dovoljno uvjerljivo, jer tadašnje stanje države nije bilo krizno, nejednakost nije bila naglašena. Mosley je samo mogao argumentirati o kulturnoj superiornosti, ali ta kulturna superiornost nije osiguravala ekonomski dobitak. S time u vidu, kako bi propaganda bila uspješna, ona nešto mora ponuditi narodu. Kako bi propaganda bila uvjerljiva, ona mora ponuditi široj masi nešto što šira masa misli da im nedostaje. Što to široj masi nedostaje? Odgovor ovisi o ekonomskoj situaciji koje države, o njihovim ljudskim pravima, brojne su stvari koje mogu biti od važnosti, ali se misli mase razlikuju od društva do društva te je stoga teško reći što ona misli. Povijesna i kulturna pozadina jednog naroda od velikog su utjecaja na ponašanje njenih stanovnika. Zašto su u Francuskoj prosvjedi puno češći nego u ostatku

---

¹⁰⁷ „In Catilinam“ se odnosi na niz govora koje je održao rimski državnik Ciceron. Govori su bili upućeni rimskom Senatu, cilj je bio otkriti i suprotstaviti se aktivnostima Lucija Sergija Catiline, rimskog senatora koji je planirao svrgnuti Rimsku Republiku i preuzeti vlast za sebe.

¹⁰⁸ Oswald Mosley bio je britanski političar, najpoznatiji je po tome što je osnovao pokret „Britanska unija fašista“. Mosley je bio zastupnik autokracije, nacionalizma i anti-komunizma. Njegova politika također je bila zasnovana na antisemitizmu i protivljenju međunarodnom kapitalizmu.

Europe? Povijesna iskustva uvelike utječu na način na koji masa misli i na njezinu percepciju ciljeva koji su ostvarivi.

7. MASKULINITET U POLITIČKOJ PROPAGANDI

Napravit ćemo podjelu propagande na učinkovitu i neučinkovitu. Podjela nije preuzeta od nekog poznatog autora ili autorice, ona je konstruirana u svrhu ovog rada. U ovom radu bavimo se trima državama u kojima se, argumentirano, provodila propaganda. Postoji dostatan vremenski odmak od početka primjene propagande u slučajevima koje ćemo mi proučiti kao autori ovog rada, sa svojim shvaćanjem argumentiramo da je propaganda u ovim slučajevima učinkovita.

Koristeći se riječima diktatora koji je igrom slučaja bio i talentiran govornik, propaganda je sredstvo i mora prema tome biti ocijenjena sa stajališta svrhe. Njezin se oblik time, mora svrsishodno podrediti postizanju cilja kojem služi.¹⁰⁹ U kontekstu ovog rada, propaganda se koristi maskulinitetom kako bi postigla cilj utjecanja na muško, ali i žensko ponašanje te time utjecala na njihovo političko ponašanje. Propagandom ističemo činjenice i događaje kojima pokušavamo uvjeriti publiku u svoj narativ. Ona se obraća podjednako znanstvenicima i manje obrazovanim masama. Razlika u upijanju informacija između te dvije generalne skupine ipak postoji. Vjerujemo da je veća vjerojatnost da će manje obrazovana masa biti otvorenija upijanju novih informacija. Nove informacije u mnogim slučajevima neće pritom biti ispitane i provjerene. Propaganda pritom ne smije biti kompliciranog sadržaja već mora biti što jednostavnija kako bi šira javnost u što većem broju mogla biti obuhvaćena.¹¹⁰ Uspješna propaganda će, u pravilu, imati mali broj točaka¹¹¹ koje će se neumorno ponavljati kako bi masu sklonu zaboravljanju zadržala u svom fiktivnom krugu utjecaja. Propaganda se ne treba baviti drugim temama, ona samo treba dati odgovore, makar ti odgovori nisu zasnovani na zdravom-razumskim činjenicama. U ovom radu argumentiramo da su prva meta propagande muškarci, ali je potrebno uzeti u obzir da se u njezinoj učinkovitosti njena primjena prenosi efektivno i na ženski dio stanovništva. Nas u ovom radu zanimaju muškarci i zašto su upravo oni u političkom životu od iznimne važnosti za provedbu političkih ciljeva.

U svim važnim principijelnim pitanjima ljudi su vođeni pojedincem ili pojedincima koji su savladali umijeće uvjeravanja. Prevladavajući narativ je rezultat dobrog govora i sposobnosti uvjeravanja, a ne razumskog definiranja pojma. Svaka uspješna propaganda ograničena je na par točaka, naglašavajući samo prava koje ona zastupa. Šira javnost nije sačinjena od akademika, pravnika, politički obrazovanih pojedinaca već nesigurnih i kolebljivih pojedinaca

---

¹⁰⁹ Hitler, A. (1999) *Mein Kampf*. Split: Kvruga Izdavaštvo, str. 182.

¹¹⁰ Ibid., str. 184.-187.

¹¹¹ Ibid.

koji od strane drugih, koji su na poziciji moći, traže odgovore. Najlakše je predstaviti dvije strane i zauzeti jednu. Svaki građanin to shvaća, on je svjestan da je njegov narod na jednoj strani, a neprijatelj na drugoj. Ono što je zadaća propagande jest definirati jasno i jednostavno tko je neprijatelj i zašto je neprijatelj. Potrebno je objasniti zašto je naša, odabrana strana superiornija i vrijedna očuvanja. Nije potrebno ulaziti u povijesne detalje njihovog odnosa kako bi obrazložio trenutno neprijateljstvo. Potrebno je za neki suvremeni problem, primjerice ekonomsku krizu, naći krivca. Naši stavovi su uobličeni emocionalnim doživljajem naše okoline. Često smatramo da naše doživljaje racionaliziramo i da se vodimo čistom logikom, ali naša racionalizacija i naš emocionalni doživljaj su isprepleteni. Unutar svakog pojedinca u svakom trenutku odvija se burna transformacija osjećaja koju je potrebno pojednostaviti. Problem nalazimo u činjenici da to pojednostavljenje je svedeno na dvije suprotne strane, istina ili laž, ljubav ili mržnja, dobro ili loše. Adolf Hitler ovakav način razmišljanja nazvao je primitivnost osjećajnosti široke mase.¹¹²

Mi nećemo u ovom radu osuđivati običnog čovjeka i njegovu potrebu za pojednostavljivanjem svojih osjećaja jer u tome ne leži njegova krivica. Problem nije čovjek, već tradicija i kultura oko njega koju stvara njegovo društvo. Tradicija zahtijeva od muškarca da suzbije svoje osjećaje, da ih potisne te da ima čvrste „muške“ stavove. Tradicija suzbija raznolikost, ponajviše osjećajnu te iako tradicija intrinzično nosi sa sobom nostalgiju ispunjenu srećom i osjećajem zajedništva, ona u većini slučajeva odbacuje individualizam. U suvremenom društvu došlo je do preokreta. Neoliberalizam je zastupnik novog načina razmišljanja, ali ona nažalost potpuno odbacuje zajedništvo. Ponovno uviđamo da se suprotstavljaju dvije strane. Biramo individualizam ili zajedništvo. Ovakva politika može potencijalno tjerati ljude u krajnju ljevicu ili krajnju desnicu. Važno je napomenuti da je utjecaj pretjeranog individualizma i/ili zajedništva na ljude složen i ovisi o mnogim čimbenicima, kao što su vrijednosti, iskustva i okruženje.

Mnogi uspješni političari upravo uspijevaju zbog upornosti i besramnosti. Iskorištavanje kriznih situacija u kojima se njihov narod nalazi najbolji je način putem kojeg političari mogu stvoriti ime za sebe. Uspješna propaganda nikad neće zasititi sama sebe. Ona će biti ponavljana unedogled, jednostavnim rječnikom, simplifikacijama suprotnih strana i svoje će nadahnuće nailaziti u uvjeravanju masa. Propaganda mora biti spremna do kraja ponavljati isti scenarij do te razine da slušatelji postanu uvjereni da su te riječi, u biti, njihove vlastite. Izjave koje u počecima djeluju drsko, arogantno, čak pomalo ludo, kontinuiranim ponavljanjem postaju sve

---

¹¹² Ibid., str. 188.

prihvatljivije. I to vidimo u primjerima ranog kolonijalizma u Indiji, nacističkoj Njemačkoj te Sjedinjenim Američkim Državama. Pretpostavimo da su Britanci unutar par mjeseci svojeg dolaska počeli uvjeravati Indijce da njihovi muškarci nisu „pravi“ muškarci. Britanci su došli u Indiju i godinama živjeli i surađivali s Indijcima, upijajući njihovu kulturu i jezik, stvarajući prijateljstva. Oni su bili dobro upoznati s narodom i kulturom prije nego što su počeli iznositi ideje o svojoj superiornosti. Kontinuiranim dokazivanjem uspješnosti njihovih politika i tehnologija, Britanci su među Indijcima stvorili interes i poštovanje. Pigmalijski muškarac ne nastaje „preko noći“, on je društveno uvjetovan od samih početaka njegovog postojanja. Kritičko razmišljanje osnova je odupiranja pigmalionskom muškarcu, ali je teško ustanoviti do koje je razine efektivno kritičko razmišljanje. U Indiji su postojali muškarci koji su se odupirali ideji superiornosti britanskih muškaraca nad indijskim, neki su bili javni u svojem negodovanju, poput Rabindranatha Tagorea, a neki su možda svoje negodovanje zadržavali u sebi. Britanci su koristili svoju tehnološku superiornost kao primarno sredstvo propagande putem čega su onda promicali ideje o kulturnoj superiornosti.

U nacističkoj Njemačkoj najmoćnije oružje propagande upravo je općepoznata knjiga Adolfa Hitlera, „Mein Kampf“. Osim činjenice da je Hitler bio talentiran spisatelj, bio je briljantan govornik. Teško bi bilo pretpostaviti da je cijeli narod pročitao knjigu, ali zato možemo pretpostaviti da je većina čula njegove govore. Za razliku od Britanaca koji su se prvo koristili tehnološkom superiornošću kako bi realizirali kulturnu, Njemačka je reklamirala svoju rasnu superiornost kako bi ostvarila tehnološku superiornost nad drugim državama. Prije 1980-ih, indijska kultura i obrazovanje imali su bogatu i dugu povijest, obilježenu raznolikošću mnogih disciplina. Indija je dom nekih od najstarijih civilizacija na svijetu, kao što su dolina Inda i Harappa. Postojale su religija, filozofija, umjetnost, književnost i znanosti. Obrazovanje je također bio važan aspekt tadašnjeg društva. Tradicionalno obrazovanje u Indiji bilo je temeljeno na Gurukul¹¹³ sustavu. U Indiji je Britance dočekao narod koji je bio sretan s onime što ima, oni nisu znali za zapadnjačka učenja. Dolaskom Britanaca, percepcija o obrazovanju se mijenja. U Njemačkoj je stanje države bilo u rasulu te je bilo kakav novitet na političkoj sceni bio dobrodošla opcija. Instrumenti propagande nisu jednaki, ali vidimo da se u oba društva superiornost jednih nad drugima svodi na superiornost muškog spola dok se podrazumijeva da je ženski spol slab od samog početka.

---

¹¹³ Prema Gurukul sustavu, učenici su živjeli s učiteljima i stjecali znanja iz različitih disciplina, uključujući filozofiju, jezike, matematiku, astronomiju, medicinu, itd. Guruji (učitelji) igrali su ključnu ulogu u prenošenju znanja i vrijednosti mladima.

U Sjedinjenim Američkim Državama 1940-ih i 1950-ih godina primarno sredstvo propagande su upravo reklame i politička scena, krećući od najviše pozicije, predsjednika. Hladnoratovska američka politika zasnivana je na ideji da su američki muškarci superiorniji od muškaraca drugih nacija, primarno komunističkih. Oni Amerikanci koji se slažu s idejama komunističkih i socijalističkih nauka su slabi muškarci, oni su primjer muškarca koji mladi muškarci trebaju izbjegavati. Mnogi Amerikanci nisu znali, i još uvijek mnogi ne znaju, zašto je komunizam „opasan“. Stoga je prvo bilo potrebno uliti strah u narod, ideju komunizma kao velikog neprijatelja koji želi naškoditi običnim Amerikancima i njihovim obiteljima. U borbi protiv komunizma su stoga bili neophodni američki muškarci jer oni su smatrali da se bore za opstanak svojih tradicionalnih vrijednosti. Koje su to vrijednosti to samo oni mogu znati.

Prema sekuritizacijskoj hipotezi,¹¹⁴ neki akteri, poput država, mogu transformirati određenu temu iz političke sfere u sigurnosni problem koji zahtijeva hitne i izvanredne mjere. Proces sekuritizacije uključuje aktere koji definiraju određenu temu kao sigurnosnu prijetnju, stvaraju percepciju hitnosti i mobiliziraju resurse kako bi se „problem“ riješio. Na temelju hipoteze, argumentiramo da su neke sigurnosne prijetnje društveno konstruirane. Samo postojanje prijetnje ponekad nije dovoljno, potrebno je stvoriti percepciju prijetnje. Važno je „imati na umu“ da ova hipoteza nije univerzalno prihvaćena.

U Indiji je neprijatelj bio „feminizirani babu“, tj. obrazovani Indijac, u nacističkoj Njemačkoj su to bili ljudi koji nisu bili arijevcima, u prvom redu Židovi, a u Americi su to bili svi neprijatelji Amerikanca s ne-američkim idejama, u prvom redu komunisti. Glavno sredstvo borbe protiv takozvanih neprijatelja su za političare bili obični muškarci koje se moralo uvjeriti da neprijatelji postoje te da je potrebno boriti se protiv istih. Oni su morali uvjeriti muškarce da su oni sposobni pobijediti neprijatelja, morali su ih uvjeriti da su oni superiorniji i zato zaslužuju pobijediti. I tako dolazi do odbacivanja ideje *varietas delectat*, raznolikost veseli. Raznolikost je neprijatelj u takvoj perspektivi. Muškarac je sveden na to da postaje jednodimenzionalno biće koje živi po fiktivnim pravilima njegovog društva, a čija se pravila mijenjaju hirom i potrebom njezinih političkih vladara.

---

¹¹⁴ Sekuritizacijska hipoteza je teorija koja se koristi u području međunarodnih odnosa i sigurnosti kako bi se objasnio proces prepoznavanja i označavanja određenog problema kao sigurnosne prijetnje.

8. ZAKLJUČAK

Mi ljudi istodobno imamo dvije tendencije. Jedna od nas zahtijeva optimističan pogled na svijet, ona nam govori da griješeći učimo. Druga tendencija znatno je pesimističnijeg tona. Ona nam govori da je griješiti ljudski, ali u greškama ustrajati obilježje je luđaka. Nakon iskustva pisanja i čitanja ovog rada možemo se predodrediti za jednu od navedenih opcija, ali možemo biti lukavi kao Sartre i reći da nebiranjem odgovora još uvijek biramo odgovor.

Pigmalionski muškarac svoj je ulazak u svijet maskuliniteta doživio prvi, i možda zadnji, put u ovom radu. Svrha njegovog postojanja je ukazati na utjecaj koji politička propaganda ima na muški spol, kako se koristi terminom maskuliniteta u stvaranju novih politika i novih narativa u društvu. Unatoč suzdržanosti da dokazujemo brojčanost njegovog postojanja, pigmalionski muškarac postoji. Pigmalionski muškarac je muškarac koji zbog stavova i očekivanja u svojoj zajednici svjesno ili nesvjesno mijenja svoje ponašanje s ciljem uklapanja u novu definiciju maskuliniteta. On je istovremeno učitelj i učenik ove tradicije redefiniranja maskuliniteta te je zbog toga od neophodne važnosti za shvaćanje suvremenog političkog svijeta. Rani kolonijalizam u Indiji, nacistička Njemačka te Sjedinjene Američke Države 1940-ih i 1950-ih godina služili su kao naizgled nespojivi primjeri putem kojih pokušavamo dokazati posljedice korištenja maskuliniteta u političkoj propagandi, no sustavnim izlaganjem političke, kulturne i društvene situacije u tim društvima nailazimo na sponu koja je iznimno snažna i očituje se u raznolikim i domišljatim definicijama maskuliniteta.

Koliko god rezali grane, stablo nikada neće rasti onako kako zamišljamo da bi trebalo. Muškarci nisu projekt na kojem bismo trebali raditi i oblikovati ga kako bi ostvarili ciljeve. Oni nisu instrument. Stoga svaki pokušaj korištenja maskuliniteta u političkoj propagandi moramo dočekati s kritikom. Ako identificiramo novo redefiniranje maskuliniteta, moramo se zapitati postoji li politički cilj u pozadini te iznenadne potrebe za zamjenskom definicijom. Nismo u mogućnosti tvrditi da je svaka redefinicija maskuliniteta bila rezultat političke propagande, ali zato možemo tvrditi da je maskulinitet periodično bio korišten u tu svrhu i ta periodična razdoblja dovoljna su indikacija opasnog fenomena putem kojeg se ugrožavaju i čine nesretnima muškarci i žene našeg društva.

LITERATURA

- Collins, Michael (2008) Rabindranath Tagore and Nationalism: An Interpretation. *Heidelberg Papers* 42: 1-48
- Collinson, David i Hearn, Jeff (1994) Naming Men as Men: Implications for Work, Organization and Management. *Basil Blackwell Ltd.* 1(1): 2-22
- Connell, Robert W. (2001) Understanding men: Gender Sociology and the New International Research on Masculinities. *Social Thought and Rsearch* 24(1/2):13-31
- Cuordileone, K. A. (2000) „Politics in an Age of Anxiety“: Cold War Political Culture and the Crisis in American Masculinity, 1949-1960. *Oxford University Press* 87(2): 515-545
- Dipankar, Roy (2011) National Identity and the Question of Violence: a Study of Char Adhyay. *Academia.edu* 1-7
- Dworkin, Andrea (2007) *Intercourse*. United States of America: Basic Books
- Hitler, A. (1999) *Mein Kampf*. Split: Kvruga Izdavaštvo
- Freud, Sigmund (1955) *The Interpretation of Dreams*. United States of America: Basic Books
- Fukuyama, Francis (2019) *Identity: Contemporary Identity Politics and the Struggle for Recognition*. Great Britain: Profile Books
- Gilligan, Carol (1993) *In a different voice: Psychological Theory and Women's Development*. 38. izdanje United States of America: Harvard University Press
- Hau, Matthias vom, Lange, Matthew i Mahoney, James (2006) Colonialism and Development: A Comparative Analysis of Spanish and British Colonies. *The University of Chicago Press* 111(5): 1412-1462
- Jorgensen, Jeana (2018) Masculinity and Men's Bodies in Fairy Tales: Youth, Violence, and Transformation. *Wayne State University Press* 32(2): 338-361

- Kellerman, Dana F. (1975) *The Living Webster Encyclopedic Dictionary of the English Language*. United States of America: Delair Publishing Company
- Kühne, Thomas (2018) Protean Masculinity, Hegemonic Masculinity: Soldiers in the Third Reich. *Central European History* 5: 390-418
- Løvgren, Rose (2015) Masculinity and mass violence in Africa: Ongoing debates, concepts and trends. *Danish Institute for International Studies* 4-28
- Martinez, Monica (2019) Toxic Masculinity: An Outcome of Colonialism and its Effects on the Latin/Chicanx LGBTQ+ Community. *Mc Nair Research Journal SJSU* 15(6): 35-64
- Merton, Robert K. (1995) The Thomas Theorem and the Matthew Effect. *Social Forces* 74(2): 379-442
- Morrell, Robert i Swart, Sandra (2005) *Handbook of Studies on Men & Masculinities, Chapter 6 Men in the Third World: Postcolonial Perspectives on Masculinity*. New York: SAGE Publications
- Murakami, Haruki (2003) *The Elephant Vanishes*. London: Vintage
- Nandy, Ashis (1983) *The Intimate Enemy: Loss and Recovery of Self under Colonialism*. Delhi: Oxford University Press
- Nietzsche, Friedrich (2006) *Thus Spoke Zarathustra: A Book for All and None*. Cambridge: Cambridge University Press
- Prianti, Desi Dwi (2019) The Identity Politics of Masculinity as a Colonial Legacy. *Journal of Intercultural Studies* 40(6): 700- 719
- Radice, William (2003) The Significance of Madhusudan Dutt and his Epic. *India International Centre* 30(1): 73-88
- Sampath, Niels (1997) 'Crabs in a bucket': Reforming Male Identities in Trinidad. *Taylor & Francis* 5(2):47-54

- Schnapp, Jeffrey T. (1996) Fascinating Fascism. *Sage Publications* 31(2): 235-244
- Sculos, W. Bryant (2017) Who's Afraid of 'Toxic Masculinity'? *Class, Race and Corporate Power- FIU Digital Commons* 5(3): 1-5
- Seifert, Lewis C. i Reeser, Todd W. (2003) Oscillating Masculinities in Bourdieu's „La Domination masculine“. *The John Hopkins University Press* 43(3): 87-95
- Sethia, Tara (1996) The Rise of the Jute Manufacturing Industry in Colonial India: A Global Perspective. *Journal of World History* 7(1): 71-99
- Sinha, Mrinalini (1995) Colonial masculinity: The 'manly' Englishman and the 'effeminate Bengali' in the late nineteenth century. *Manchester University Press* 1-22
- Testi, Arnaldo (1995) The Gender of Reform Politics: Theodore Roosevelt and the Culture of Masculinity. *Oxford University Press* 81(4): 1509-1533
- Thompson, Larry V. (1971) *Lebensborn and the Eugenics of the Reichsführer-SS*. Cambridge University Press 4(1): 54-77
- Washbrook, David (2004) South India 1770-1840: The Colonial Transition. *Cambridge University Press* 38(3): 479-516

Internetske stranice

- Aljazeera (2023) 'We have no one': The women and girls sold as brides in Kashmir.
<https://www.aljazeera.com/features/2023/1/15/we-have-no-one-the-women-and-girls-sold-as-brides-in-kashmir> Pristupljeno: 08. veljače 2023
- Inquiries Journal (2010) *Examining Greek Pederastic Relationships*.
<http://www.inquiriesjournal.com/articles/175/examining-greek-pederastic-relationships> Pristupljeno: 11. studenoga 2022.
- IMDb, (2022). *What is a Woman?* <https://www.imdb.com/title/tt20256528/> Pristupljeno: 16. siječnja 2023.

Ms. Magazine (2022) *The Patriarchs' War on Women*.

<https://msmagazine.com/2022/04/29/patriarchy-war-on-women-lgbtq-reproductive-rights/> Pristupljeno: 23. prosinca 2022.

Ncrb.gov.in (2021) *Crime in India 2021, Volume I*. <https://ncrb.gov.in/en/node/3721>

Pristupljeno: 7. veljače 2023.

The New York Times (2018) *The German Feminists' Dilemma*.

<https://www.nytimes.com/2018/06/12/opinion/the-german-feminists-dilemma.html>

Pristupljeno: 9. siječnja 2023.

The Guardian (2020) *Selective abortion in India could lead to 6.8m fewer girls being born by*

2030. [https://www.theguardian.com/global-development/2020/aug/21/selective-](https://www.theguardian.com/global-development/2020/aug/21/selective-abortion-in-india-could-lead-to-68m-fewer-girls-being-born-by-2030)

[abortion-in-india-could-lead-to-68m-fewer-girls-being-born-by-2030](https://www.theguardian.com/global-development/2020/aug/21/selective-abortion-in-india-could-lead-to-68m-fewer-girls-being-born-by-2030) Pristupljeno: 16. siječnja 2023.

Teachingamericanhistory.org (1950) *Speech Explaining the Communist Threat*.

<https://teachingamericanhistory.org/document/speech-explaining-the-communist-threat/> Pristupljeno: 11. prosinca 2022.

The Intercept (2020) *As Teddy Roosevelt's Statue Falls, Let's Remember How Truly Dark His*

History Was. [https://theintercept.com/2020/06/22/as-teddy-roosevelts-statue-falls-lets-](https://theintercept.com/2020/06/22/as-teddy-roosevelts-statue-falls-lets-remember-how-truly-dark-his-history-was/)

[remember-how-truly-dark-his-history-was/](https://theintercept.com/2020/06/22/as-teddy-roosevelts-statue-falls-lets-remember-how-truly-dark-his-history-was/) Pristupljeno: 4. siječnja 2023.

The Guardian (2002) *Torment of the Abba star with a Nazi father*.

<https://www.theguardian.com/world/2002/jun/30/kateconnolly.theobserver>

Pristupljeno: 2. studenoga 2022.

YouTube (2022) *Andrew Tate vs Piers Morgan*.

<https://www.youtube.com/watch?v=VGWGcESPltM> Pristupljeno: 7. prosinca 2022.

YouTube (2022) *The Current Crisis of Masculinity*.

<https://www.youtube.com/watch?v=vIt9SgruM9s> Pristupljeno: 4. listopada 2022.

YouTube (2019) *Jordan Peterson: „There was plenty of motivation to take me out. It just didnt work.* <https://www.youtube.com/watch?v=yZYQpge1W5s&t=2608s>

Pristupljeno: 6. listopada 2022.

ABSTRACT

The main purpose of this research is to demonstrate the connection between the definition of masculinity and political propaganda. In this study, we refer to this connection as the 'Pygmalion Man.' By closely examining early colonialism in India, Nazi Germany, and the United States in the 1940s and 1950s, we highlight the problematic relationship of continuously redefining the concept of masculinity, which often arises, presumably, due to the influence of political propaganda. We argue that propaganda utilizes the concept of masculinity to change specific behaviors of the male population and achieve certain political goals through them. It is a problematic text intended to draw the reader's attention to the danger of the phenomenon of the continuous redefinition of masculinity.

Key words: pygmalion man, masculinity, early colonialism, nazi Germany, USA, propaganda, femininity